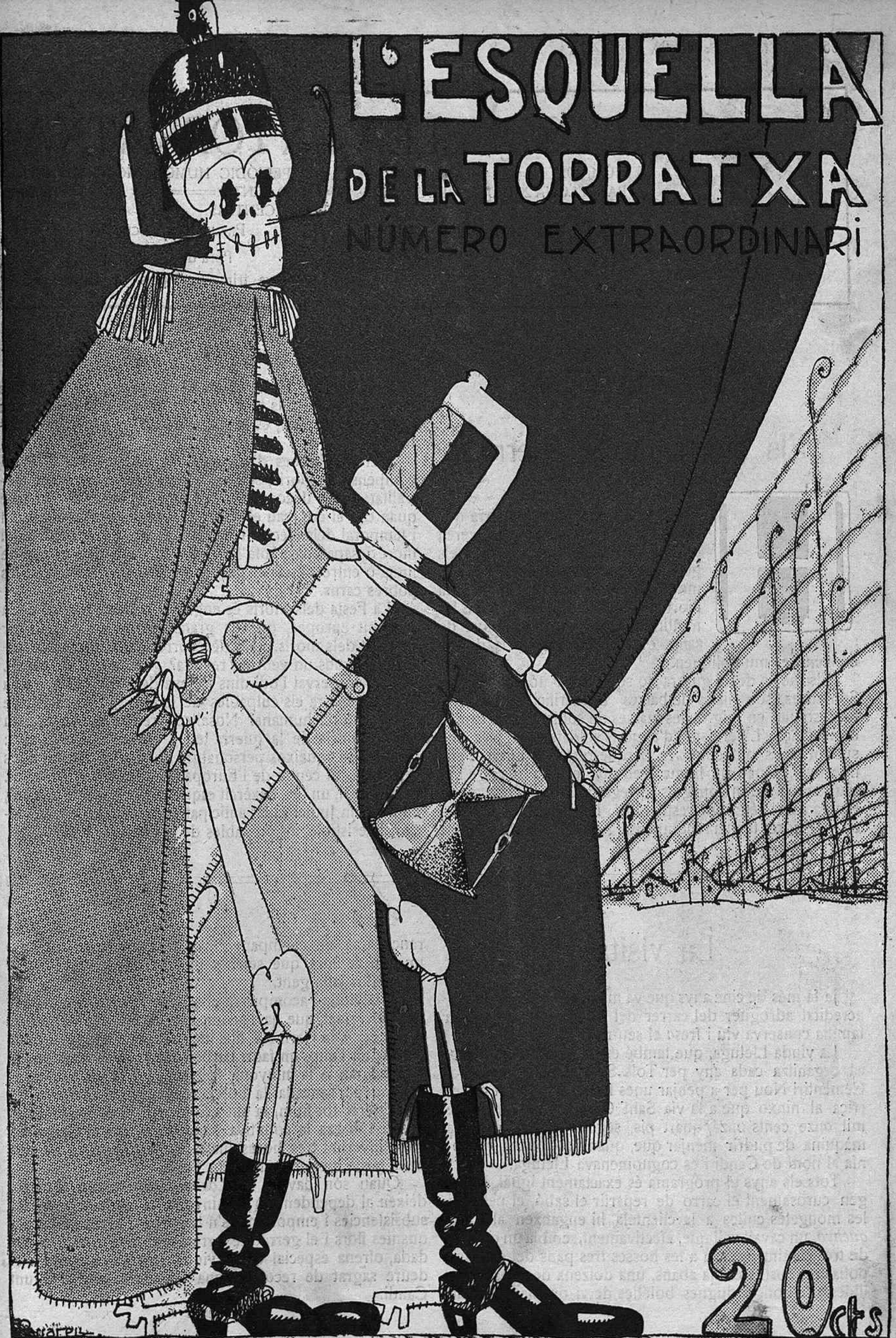

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA NUMERO EXTRAORDINARI

20 cts

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

NÚM. 1922 — ANY XXXVII
BARCELONA 29 D OCTUBRE DE 1915

PERIÓDIC HUMORÍSTIC IL·LUSTRAT
10 CÉNTS. — ATRASSATS: 20

AQUEST NÚMERO 20 CÉNTIMS

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ

Llibreria Espanyola. — Rambla del Mig, 20

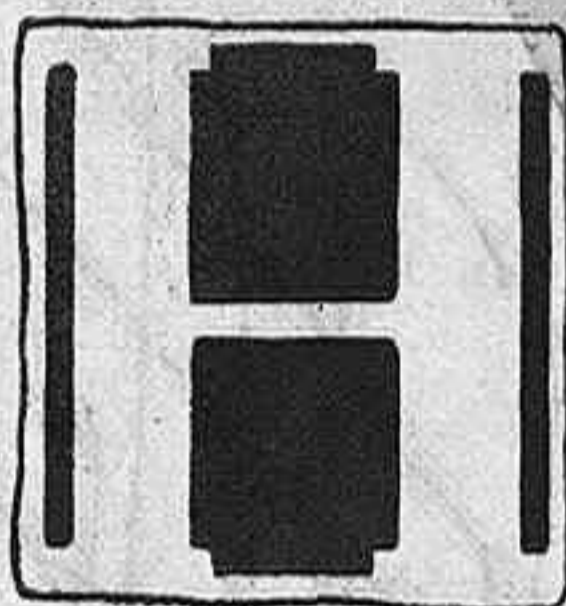
Fòra de Barcelona:

BARCELONA

Espanya, trimestre 3 ptes. : Estranger 5

CRÒNICA

Els morts de la guerra

EU'S-AQUÍ els morts de la guerra que reforcen, ja fa mesos, el gran exèrcit que té als cementiris sos quartels generals. La guerra és sempre, però molt més ara, la mort a l'engròs, la mort a munts, la mort tràgica de les multituds. Mort vermella, mort de sang, on els horrors i els dolors

creixen i es multipliquen.

Els morts de la guerra no són noms, no son homes. Són xifres, són llistes de baixes. El sacrifici és anònim, fosc, solitari en mig de les masses de soldats i dels camps de matança. L'heroisme d'aquests soldats és el més alt i sublim que's pot conèixer, perquè restarà ignorat, i ells ho saben. Quan un home creu que el seu coratge i el seu sacrifici seran coneguts i pregonats per la fama, quan espera que'l seu nom resplendirà, l'heroisme és més fàcil. Aleshores té una recompensa. Amb la mort se compra

la immortalitat. Hi ha en els hèroes d'aquesta mena una certa teatralitat. Ells tenen públic; aquest públic és el seu poble, és l'història, és la successió de les generacions futures.

Però els hèroes d'ara, que no poden esperar la recompensa de gloria, són els hèroes veritables, sense teatralitat, sense decoració de drama. D'ells s'ha dit que quan cau el cos, cau el nom. Llevat del cercle minúscul i temporal dels afectes familiars, el nom i el record del mort desapareixen sota la terra remoguda dels camps de lluita o entre l'esclatar dels projectils que esmicolen les pobres carns.

La Festa dels Morts és enguany la Festa tràgica de la joventut europea, que en grans masses va a reforçar l'exèrcit dels morts. ¿No deuen córrer pels immensos cementiris nous un vent de revolta? ¿Els morts, en caient, no han conservat l'odi dins la seva desferra, odi que s'ha de girar contra els culpables de la més grossa catàstrofe de la història humana? Nosaltres creiem que sí; creiem que els morts de la guerra tenen encara una cosa viva: l'ira contra aqueixos personatges homicides per milions que enllà, al centre de l'Europa, van tramir el complot. I qui sab si, un dia, l'exèrcit esquelètic dels morts s'alçarà, com en un Judici Final anticipat, i atacarà, furios, venjador, irresistible, als culpables de la guerra actual.

La visita

Ja fa més de cinc anys que va morir el senyor Lletuga, acreditat adroguer del carrer del Mico, i encara la seva família conserva viu i fresc el seu record.

La viuda Lletuga, que també es conserva viva i fresca, organitza cada any per Tots Sants una expedició al Cementiri Nou per a penjar unes flors i un gerret de terrissa al ninxo que a la via Sant Olaguer, número onze mil onze cents onze, quart pis, segona porta, ocupa la màquina de pudrir menjar que, quan funcionava, responia al nom de Candi i es cognomenava Lletuga.

Tots els anys el programa és exactament igual. Netejen curosament el carro de repartir el sabó, el petroli i les mongetes cuites a la clientela, hi enganxen al *Caliquenyo*, un cavall vell que, efectivament, sembla un cigarro de tres cèntims, posen a les bosses tres pans del dia, dos pollastres rostits el dia abans, una dotzena de *latas* envellides a la botiga, dugues botelles de vi ordinari, una de

ranci i una de champany *Delapierre*, ho tapen tot amb un ram de flors que sembla una garba de vert i cap al Cementiri falta gent.

A la viuda l'acompanya el senyor Francesc, un taverner del veïnat que ja l'acompanyava en vida del difunt q. a. c. s. A la Carmeta, filla del senyor Lletuga, li dona el braç en Felip, un fadrí barber que ja fa sis anys que hi té relacions. A la minyona la pessiga i fa els honors el dependent. Tancada la botiga, enganxat el *Caliquenyo* i arrengrerat tot-hom, fa un crit ¡d'arri! el dependent i es posa en marxa la comitiva xano, xano, cap al Cementiri Nou, invertint tres hores justes, de les dugues a les cinc de la tarde, per arribar a Càn Tunis.

Quan són davant de *Los pajaritos* paren el carro, deixen al dependent i a la minyona la vigilància de les subsistències i emportant-se'n la garba d'herba amb unes quantes flors i el gerret de terrissa amb una rosa ben badada, ofrena especial de la viuda, se'n van a complir el deure sagrat de recordar una vegada al any al difunt Candi.

Quàn són davant de *la casa*, a la viuda li ve singlot i s'apoya al braç del senyor Francesc. Aquest se la mira commogut i li diu carinyosament:

—Tira, dòna!

Però això no l'aconsola a la viuda Lletuga i diu plorant:

—Tan bon home que eral

—I bé, deixa-ho córrer.

Mentrestant un empleat arramba una escala, s'enfila, penja el ram a un clau de ganxo i col·loca el gerro. Aquestes maniobres acaben de trencar el cor a la viuda que se'n va pels ulls com un broc d'un canti.

—Tira, dòna, anem-se'n—diu el taverner agafant-la pel braç.

En aquest moment arriba la noia i el nuvi que s'havien retrassat una mica.

—¡Ja ho veus, filla meva!

—¿Què?

—Ton pare...

—¡Ah, sí!—I la noia s'aixuga una qua d'ull amb la punta del mocador.

—Déu ens l'hagi ben perdonat—diu filosòficament el fadrí barber.

—Anem—respón el taverner.

I tornant-se a refer les dugues parelles, abandonen al senyor Lletuga que allà es queda sense fer ni gota de cas d'aquell homenatge familiar.

—¡Ail—fa de repent la viuda.

—¿Què tens?—diu esverat el senyor Francesc.

—Ens havem descuidat el parenostre.

—Tira, no'l necessita.

—No hi fa res. Mai li serà dolent.

I els quatre visitants, amb el cap cot, murmuren entre dents l'oració pietosa.

—...Amen—fa la viuda.

—Amen—afegeix el senyor Francesc.

I se'n van en busca del carro; emprenen de nou la marxa en la direcció de *càl Anguilero* però quedant-se un bon troç abans d'arribar-hi a la caseta d'uns coneguts del senyor Francesc.

—¿Sabs que aquesta caminada de tres hores m'ha fet gana?—diu el taverner.

—No sé pas si tastaré res—respón la viuda.

—Tira, dòna, tira.

Encenen un llum de petroli, paren la taula, i les sis persones de l'expedició, en democràtica barreja, les emprenen contra les conserves, contra el pa, contra el pollastre i contra tot lo demés de beure y menjar que havien portat al carro, afegint-hi encara, un pa, una llançoniça, dugues truites i tres penjolls de raim que'ls proporciona la casa.

Són les deu de la nit quan tots, muntats dalt del carro, emprenen el regrés a Barcelona, el dependent morrejant a la minyona, el fadrí barber estrenyent el còs de la noia

EL PÉSAM

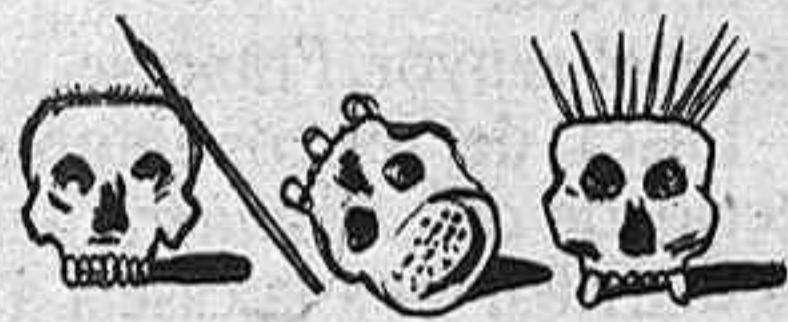
—Quina llàstima!...

—Sí; tan bones cols que cuinava!...

el taverner amb la viuda asseguda sobre una mà, tots plegats riuen com uns benaventurats i cantant: *l'airet, l'airet, l'airet de matinada...*

I així passen novament per càn Tunis i a la vista del Cementiri Nou, sense recordar-se del senyor Lletuga ni de l'avia que l'hi havia sigut padrina.

JEPH DE JËSPUS

Els adéus

Pobre Quimet Maynader!... Vès, anar-se a morir als vintisis anys, solter, sense pares ni germans, completament lliure i disposant de una fortuna que's feia ascendir a vuitcents mil duros!...

Com que de parents de lluny, cosins valencians i fins d'alicantins, en tenia molts, i tots eren pobres, figureu-vos el sentiment d'esbojarrada alegria que aquests devien experimentar al enterar-se de la inesperada nova.

La casa del difunt va omplir-se de parentela més o menys castiça, i allò era una vall de sanglots *plimsaul* i de desesperació fictícia; les dones ploraven, barrejant sospirs a les seves llàgrimes de cocodril; els homes es planyien de l'infortuni: «Tant jove i tant robust, qui s'ho havia de pensar, pobre Quimet!»

Per fi arribà el notari i els feu avinent la «darrera voluntat» del mort. Tota la seva fortuna, cases i diners, mobles i immobles, desde la primera a l'última pesseta, tot ho deixava a la Parroquia. No s'havia recordat de ningú més que dels capellans.

L'estupefacció dels parents pobres davant la pòstuma *canallada* del parent ric, no és per a descrita. Pel cap baix, els cosins valencians i alicantins volien calar foc a la cambra mortuoria. Sòrt que'l mateix notari els pogué calmar un xic dient-los:

—De lo perdut treguin-ne lo que puguin. Vui dir que abans no's faci l'inventari del domicili del difunt, tot lo en ell existent és de tothom i de ningú. Amb això vostès mateixos... ¿qui els priva d'endur-se'n un petit record de família?

I tal dit, tal fet; desde aquell punt va començar un saqueig en tota regla: l'un el rellotge d'or, l'altre els coberts de plata, aquest un anell, aquell un cobrellit; allò semblava l'entrada dels alemanys a Bèlgica.

Quan vingueren els capellans a cercar el mort i se organitzà la comitiva, tots els parents, a pesar del desengany, per allò del què diràn, acordaren formar en el seguici. I per poder anar una estona en cotxe l'acompanyaren fins al Cementiri Nou.

Allí, davant del riquíssim panteó, propietat del difunt, un dels enterra-morts digué les reglamentaries paraules:

—Que'l volen veure?...

—Sí; li resarem una oració de còs present;— digué el rector de la Parroquia favorescuda, que feia de cap de dol.

I, mentres el capellà, rient per sota'l nas, resava amb un fervor equivalent als vuitcents mil duros de l'herència, els parents pobres anaren passant per davant de la caixa oberta i guaitant-se el difunt per darrera vegada.

Cap d'ells obría la boca, però, per dintre tots hi deien la seva. I la seva era això:

—Maliatsiga qui et va fer!

—Bandarra, més que bandarra!

—Dèu anys abans, l'havies de *dinyar!*

—Lo que és si hi ha justícia, has de cremar a l'Infern.

—Molts anys de ventatja, lladre!

—Mireu-se'll... Mort i tot, fa la cara de poca vergonya.

—Així els cucs et fessin pessigolles allà on jo sé!

—Pare-nostres? Malediccions t'engegaría, si gosés!

—Brètoll... més que brètoll...

—Ja'ns veurem les cares a càn Pere Botero!

El mossèn s'hi volgué acostar també, i exclamà dirigit-se a un de la colla dels desheretats:

—Pobre senyor!... Mirin-se'l: ¿veritat que ha quedat bé?

—I tall!... Lo que és amb els parents ha quedat... com un porc.

FRA NOI

Regnar després de morir

Això, que sembla un drama de l'Echegaray, està succeint actualment en els imperis germànics. El Kaiser, aquell cèlebre rei de Prússia i emperador d'Alemanya que tantes llàgrimes de mare ha fet vessar, és mort; va morir ja fa bastants mesos, aleshores de la repressalia aèria dels aliats, en el famós raid damunt Karlsruhe.

Una fletxa llençada des d'un avió francès va entrar-li per l'espatlla esquerra travessant-li el cor de dalt a baix.

—L'hem feta bona, Geroni!—exclamaren a chor els homes del séu Estat Major.—Si el món sabia que'l gran Guillem és mort, això seria la definitiva derrota per nosaltres.

I acordaren no esbombar la terrible nova i enviar a cercar a corre cuita dos savis eminents de Berlín: un savi disseccador i un savi ortopèdic. El primer es va cuidar de embalsamar el cadavre, i ho feu amb tanta ciència i tals coneixements que, a pesar de deixar-lo amb el cap ple de serradures i el pit atapeït d'estopa, quedà tan natural que era el propi emperador en vida. L'altre savi terminà la portentosa obra d'art i de ciència; donà automàtiques articulacions als membres del difunt i combinà de tal manera els avenços ortopèdics amb els fonogràfics que allò resultà una meravella. El Kaiser, després de mort, mercès al enginy d'aquells dos homes kultural, pogué presentar-se com abans davant de les seves tropes, donar ordres, saludar militarment, cridar: *Deutschland uber alles!*, caminar, montar a cavall, tot mecànicament i sense por de que's conegués la artificiosa trampa.

Juramentats els generals de l'Estat Major i els savis, ningú més va enterar-se de la martingala. Es dir, sí, una altra persona n'hagué esment: el corresponsal de l'*A B C*, Joan Pujol, que és qui ens ho contà a nosaltres.

El Kaiser no existeix; és una ficció. D'aleshores ençà, el responsable del destí dels imperis centrals no és sinó un cadavre. Però no hi fa res; els séus súbdits, remat de ignorants moltons, carreguen inconscientment amb el mort i es disposen encara a donar per ell l'últim mark i l'últim fill de mare.

LA CORONA

—Es dir que és pel seu gendre?

—Sí, senyor; amb molta honra... i amb aquella alegria.

PAL

L'hora suprema

La gent flamenca té una frase gràfica per a indicar aquell moment decisiu del toireig en el qual es té de mostrar el traçut coratge del torero. Així, a l'hora de la mort se l'anomena «l'hora de la veritat». Se vol significar que en aquell instant no hi caben habilitats, fingiments ni postures. L'hora de la mort resulta en el món, com a la plaça, l'hora de la veritat. Se produeix una purificació i l'ànima abans de anar-se'n a corre món, floreix en els llavis.

En aquesta hora de la veritat ¿com se produeixen els homes? ¿Quina actitud prendrà davant de lo espantós irremediable? Jo crec que un entra en la mort exactament igual a com era en la vida. El festiu es despedeix fent broma i el serio correctament i el valent plè de coratge i gaire bé tothom igual que quan va néixer, sense adonar-se'n. Mireu els nostres homes. En Ferrer caigué clàssicament. Era un revolucionari i morí com hauria mort a Roma o al noranta tres a l'Italia austriaca. En Robert fou el verb del regionalisme i en mig d'un discurs se li escapà la vida. En Suñol tingué la mort semblant a la vida, una vida d'auellet de niu. En Maragall va viure en vers. I de aqueix home que ha parit la meitat dels acudits tradicionals que corren per Catalunya, de l'Albert Llanas, ja's conta que havent cridat un metge per a atendre a la seva llarga malaltia, començà aquest a encoratjar al malalt, assegurant-li una segura curació i una llarga vida. Però en Llanas, incrèdul, se'l quedà mirant i treient-se'l berret contestà: «Sí, sí! Passi-ho bé, senyor Llanas!»

La generació anterior a la nostra i els supervivents de l'altra han sapigut desapareixer dignament. Però ¿sabràn morir tant exemplarment els nostres conciutadans actuals? L'altre dia llegint les darreres paraules d'alguns personatges històrics, les aplicava als nostres homes, i sense gaires esforços, vaig trobar que podien enllaçar-se

«CALAVERA»... COM ABANS

—Botones!... Vivo!... Porte'm un saoro-coxis femella.

se d'en Rabelais: «Tireu el teló. S'ha acabat la comedia.» L'Emiliano Iglesias, salvant immodestament les distancies que van del sainet a l'alta tragedia d'Angiolillo: «Germinal!».

De totes aquestes frases de moribonds que vaig recordant, cap s'adapta tant justament al personatge com els darrers mots d'en Lamennais, aquell home bò i optimista, aplicats an aquest home ingenu i optimista que s'anomena Eduard Calvet: Imagineu-lo moribond, fantasia que ja'ns sabrà perdonar l'admirable ingenu. Conserva la seva serenitat i arribada l'hora suprema, allarga la mà

perfectament amb la psicologia d'alguns caps de brot barcelonins. Aquests homes pateixen la fatalitat de l'ambient mediocre i menestral, emperò, incorporats a l'història, parlarien d'una semblant manera que'ls personatges que acabaren el seu viure amb un *latiguillo*.

¿Qui dubta que en Xenius no's despediria com en Plotino, dient: «Vaig a reunir lo que hi ha en mí de diví, amb lo que hi ha de diví en l'univers!»? ¿Qui negarà la possibilitat de que en Lerroux, repeteixi en l'agonia les paraules de Goethe, deixant-les en castellà, per a que no perdin el seu significat simbòlic: «Luz, más luz. Quiero más luz»? En Samblancat cridaria, a lo Anarchas Clvotz: «Visca la fraternitat dels pobles! Visca la República del món!» En Cullaré repetiria, tot passant-se per darrera volta la mà pel front, lo d'en Chenier: «I no obstant aquí hi havia quelcom». En Pahissa, demanaria, imitant a Franklin: «Arregleu-me el llit per a morir amb comoditat». En Valentí i Camp es sentiria dantoniana: «Mostreu el meu cap al poble. Val la pena». En Junoy, recordant-

LA HIENA

—Recristo!... Aviat no quedaràn ni ossos!

als séus i repeteix amb Lamennais: «Senyor ¿que ens tornarem a veure?»

Jo, acabat l'article per a en López, de l'esforç realitzat el cor me fallaria i com avui, alta nit de dissabte, plenes les quartilles que L'ESQUELLA publicaria com a pòstumes, repetiria les sabies i resignades paraules de Lord Byron, en el séu llit mortuori de Misaloughi: «I ara, a dormir.»

PARADOX

Sab ningú?

*«Sab ningú d'on vé, volant,
la sòn que passa ràpida per
sobre'ls ulls del nen?»*

*Sab ningú d'on vé'l somris
que voleia sobre'ls llavis del
noiet adormit?»*

*Sab algú on era amagada
tant i tant de temps la dolça
i suau frescura que floreix
en les carns dels xicotets?»*

R. TAGORE.

No, ningú sab res de tot això que pregunta l'indu, ni de la vida ni de la mort sabem res.

Sab ningú d'on vé volant la mort que passava, no sabem si volant o per sempre, per sobre tots nosaltres? Una malaltia, un tret, una caiguda..... Ah! no, no. No és això. Una malaltia fa sofrir a qui la pateix i an els que'l volten, però una malaltia no és la mort, molt al contrari, una malaltia és senyal de vida com tots els sofriments, sols els morts no sofreixen.

Un tret? Com pot ésser la mort aquesta boleta, aquest cilindre de plom o niquelat amb que juguem? Com pot ésser la mort aquesta pols negrosa que s'encén com una flor groga i vermella, que a la nit en forma de coët fa surtidors en l'aire i cau en forma de desmais de colors virolats que's burlen dels estels?

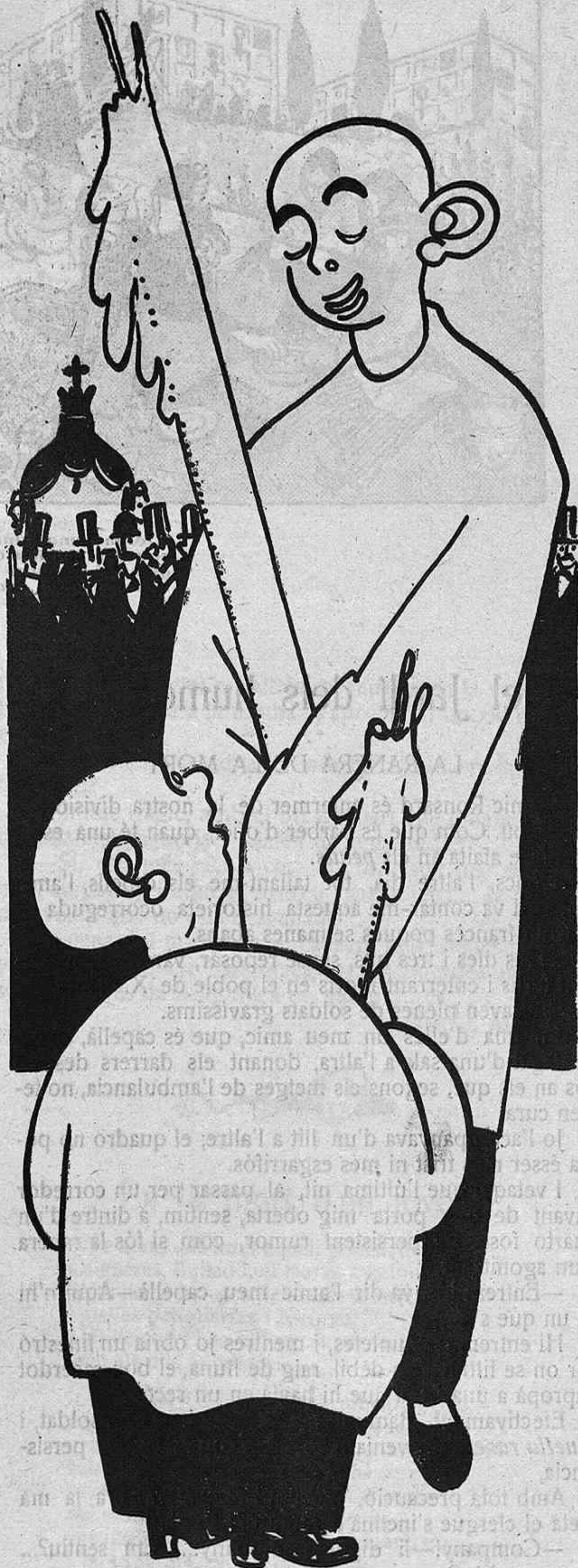
Una caiguda? no, no, no; tampoc una caiguda. Tots hem caigut mil cops i no ha vingut la mort. Una caiguda és cosa que fa riure, si el que cau és una noia jove que ensenya les mitges o un senyor amb barret de copa alta, encara fa riure més.

I aquest somris serè que floreix en els llavis dels morts, d'on vé? An els morts els hi lliguen les barres perque no riguin escandalosament o no facin ganyotes, però el somris ningú pot treure'ls-hi. Es de felicitat perque s'hi troben bé? Es de despreci perque saben lo que ignorem nosaltres?

Sab ningú on era amagada aquella color groga, i aquella afinament de nas i sobre tot aquella fredor que no és de gel, ni de marbre; que és de mort?

Sab ningú? Si ho sabessim pot-ser no li tindriem tanta por, pot-ser no hi posariem esperances de repòs, pot-ser ens en riuriem.

M. & L.

—Bufa, que s'ha acabat l'enterro

«Derramemos una lágrima sobre la tumba de aquel que fué nuestro amigo, y luego nos iremos a comer.»

Un clàssic.

Del Jardí dels humoristes

LA RANERA DE LA MORT

L'amic Ronsard és enfermer de la nostra divisió; un gran típu. Com que és barber d'ofici, quan té una estona lliure afaïta an els *peluts*.

Doncs, l'altre dia, tot tallant-me els cabells, l'amic Ronsard va contar-me aquesta historieta ocorreguda en el front francès poques setmanes abans.

«Tres dies i tres nits, sense reposar, vàrem estar curant ferits i enterrant morts en el poble de X. Totes les cases estaven plenes de soldats gravíssims.

En una d'elles un meu amic, que és capellà, anava atrafegat d'una sala a l'altra, donant els darrers despatxos an els que, segons els metges de l'ambulancia, no tenien cura.

Jo l'acompanyava d'un llit a l'altre; el quadro no podia ésser més trist ni més esgarriós.

I vetaquí que l'última nit, al passar per un corredor davant de una porta mig oberta, sentim, a dintre d'un quarto fosc, un persistent rumor, com si fós la ranera d'un agonitzant.

—Entrem hi—va dir l'amic meu capellà—Aquí n'hi ha un que s'acaba.

Hi entrem de puntetes, i mentres jo obrí un finestró per on se filtrava un dèbil raig de lluna, el bon sacerdot s'apropà a una jassa que hi havia en un recó.

Efectivament, damunt la jassa hi havia un soldat, i aquella ranera provenia d'ell, cada cop amb més persistència,

Amb tota precaució, mostrant un sant-crist a la mà dreta el clergue s'inclinà damunt del soldat:

—Company!—li digué—Company!... Em sentiu?... Com vos dieu?...

El soldat no's movia; però l'enguniosa remor que eixia de les seves entranyes continuava més tètrica que mai.

Per fi és decidí a sacsejar-lo del braç:

—Company!... Tingueu confiança en el Cel!—repetí ensenyant-li el sant-crist.

El soldat obrí els ulls i, fent un bot, restà assegut damunt la jassa.

—Aneu al diable, i deixeu-me estar tranquil, ara que'm vaga!

Era el ranxero de la nostra companyia, que havia anat a aquell recó per descansar un rato.

I allò que sentíem no era la ranera de la mort, sinó la ronquera del dormir de gust.

BAR

L'enterra-morts

El cementiri és una *verbena*. Crits de mercaders, bullici de joventut. Alguns cerquen l'enterra-morts; nosaltres també. ¿On serà aquest home? Havem oblidat la tomba d'un amic...

¿Què s'ha fet del bon cavador?

Avorrit i cansat ha surtit a fóra el portal. Porta roba nova. El volta un rotllo d'amics. Esperen que'ls conti quelcom; li pregunten sobres l'ofici i li ofereixen tabac. S'asseu en un graó, torçada l'espatlla, penjant les mans damunt dels genolls.

S'hi apropen les famílies dels difunts. Nosaltres li preguntem per l'amic que va finir.

L'enterra-morts es grata la closca que sorolla com la pell de una cabra flaca.

Allà on diu amigo hi posen oncle, gendre, cosinet, avi, pare, fill, germana... i tot serà lo mateix.

Un modernista.

—Era jovenet, afeitat, pàlid...—I li expliquem com era el nostre amic, quan vivia.

Aleshores, l'home tràgic alça els ulls i ens guaita amb un somriure. Ell només coneix els cadavres.

I sentim una esgarriança.

Es el mateix esguard del home que ha passat aprop nostre allà a ciutat. Aqueixa mirada ens ha vist morts!

...L'anem recordant cada vegada més. Sí, ja resorgeix per complet la seva figura en nostra memoria... Fou en l'enterrament del oblidat... Durant tota la nit de la seva agonia va estar plovent. I ell sanglotava. Quan espirà, creguerem que no era la pluja, sinó el silenci lo que continuava ressonant...

A l'endemà, el cementiri era un baçal de llot. Els xirpers encara gotejaven, tots nèt, tendres i flairosos.

El panteó familiar era dels antics; corcat, abandonat; les pedres regalimaven, tot rajava per les esclatxes. Aparegué l'enterra-morts. Venia poc a poc, brandant el còs, donant la ma a una nena esprimatxada, groga, que duia un davantalet curt, apedaçat i unes sabates molt grosses, i anava menjant pa moreno i llangoniça.

Va guaitar-se la caixa, es furgà el queixal amb un bri d'espart verd, i digué, posant el peu damunt de la llosa de la sepultura:

—Aquí és impossible; no li podem enterrar. Tots els ninxos estan plens. L'últim va ésser un vell, i el varem tenir de deixar al fons sense tapiar-lo.

Nosaltres insistirem.

L'home amprà fermament les argolles de la llosa.

Al alçar-la, aparegué tota la fossa inundada. Un crit d'horror s'ofegà en nostres goles... Les aigües havien fet pujar el cadavre del vell, volcant-lo; nedava a flor d'aigua tot inflat. Ens guaitava amb les conques buides, queixant-se de dues morts....

Hi acudiren tot de dones; dones comares de cementiri, d'aqueixes que llegeixen epitafis de ninxos i comenten la vida dels enterrats.

Contemplaren el difunt ofegat. I, després de horro-

ritzar-se també, com nosaltres, al reparar en la nena que berenava abocada a la tomba, s'aproparen un xic més al enterra-morts:

—Ja està bona aquesta moçota?... No era la de les tercianes?

I l'home tràgic, amb el bri d'espart que duia a la mà, feu una manyagueria al clatell de la menuda.

—Sí, està més bé. A casa no vol tastar res, però jo me l'emporto, i aquí es distreu i menjoteja!... Ja ho poden veure que no està desganada!...

La nena, tot mirant-se el cadavre inflat de les aigües, vinga engolir pa i llangoniça; grans bocades de pa, i sols miquetes de llangoniça perquè li durés....

GABRIEL MIRÓ

En la mort d'un jove

Te'n vas anà amb aquell ponent dolcíssim...

Caigueres, lluitadò, al marxà a la lluita.

Somreies a la força dels teus muscles

i glafes per guerres i coronas,

i tot de cop t'has esllanguit per terra

amb els ulls admirats...

Ai, la Mort, i que n'ets d'embellidora!

Aquell teu primer vel, quan el llençares

damunt de l'hèroe en flor, tots somriguerem

sota'ls plors estroncats, que una serena

va començà a regnà en el pit i el rostre

del moribond. L'alè anava i venia

suaument emperesit, fins que esperàrem...

I no tornà... Llavors esclataren

més alts els plors al Cel... Ell ja no hi era...

Prò a fóra, al camp, era un ponent dolcíssim...

JOAN MARAGALL

CAMÍ DEL CEMENTIRI.—I

—Vatua el món, quin pès fa!
Quasi no's pot aguantà.

Anècdotes

Privat d'Anglemont, escriptor bohemí, anava al enterro d'un amic.

El seguici mortuori passava pels bulevards exteriors de París i, com que feia dos dies que plovisquejava, hi havia unes fanguetes fins a genoll.

Privat d'Anglemont caminava silenciós al costat d'un fulano a qui no coneixia, el qual desitjant, sens dubte, armar conversa amb ell li digué, referint-se al difunt:

—Pobre xicot!... Tant jove!... Es ben digne de llàstima!

En d'Anglemont, sense immutar-se:

—Llàstima?... Ell rai, que va en cotxe!

Un tal Lleó Gozlan, president de la *Société des gens de lettres*, de París, tenia la costum de presentar la dimissió cada vegada que'ls seus companys el contradien en alguna cosa.

Aqueixa mania seva, serví per a fer-hi broma els seus col·legues, fins quan en Gozlan es va morir.

—No és que s'hagi mort—exclamà un d'ells.—Ha fet dimissió de la vida.

I replicà un altre.

—Menos mal que aquesta és l'única dimissió que no podrà retirar.

Som desterrats

No'n dubteu, vius, no'n dubteu, allò que diu la Salve que tots nosaltres som uns desterrats en una vall de llàgrimes és una veritat com un temple.

Desterrats i res més que desterrats, i sobre de la pena del desterro lligats amb cadenes de carn an aquest món de mones, pols i de vanitat. No he volgut dir de porqueria però és igual.

El dia dels difunts tindria d'ésser per a tots els humans un dia com és ara l'onze de Setembre per als catalans, de glorificació a la patria perduda i anoherrada. Ail mort lliberadora, feliços els que moren per a arribar

a tu. Nosaltres som uns martres que ens consumim en vida esperant unes Bases de Manresa o d'allà on siguin, que ens permetin sortir d'aquests Llims que comandà el senyor Andradè o d'aquest Purgatori que és l'esperar, el veure qui sortirà regidor.

Desterrats som per essència, presència i per potencia.

Per potencia de qui ens hi ha condemnat sense saber nosaltres quines són les nostres culpes, que greus i molt greus deuen ésser quan a tant aflictiva situació ens han aconduït.

Per presència; per la presència de tants i tants móns com en l'espai se veuen i en els quals devíem haver habitat i habitarem segurament a no trigar gaire.

Per essència. Qui pot dubtar-ne d'això de l'essència si un mateix s'ho sent a dintre, que és gelatina o caldo concentrat d'exilat.

Hi ha algú, de tots vosaltres, que se senti bé a casa, passejant per la Rambla o per els molls, o assegut en el pis que té llogat? Al que digui que sí li diré embustero.

No hi hem nascut nosaltres per a viure en aquestes terrotes; això no és fet per homes, Déu nostre Senyor no podia haber-nos donat per breçol aquest país que no ho és. Quan me diuen que el Paradís terrenal era el Eufrates i al Tigris i a la Ceca i a la Meca i a la illa de Ceilan, tinc que contestar que bolla.

Nostre breçol, el breçol dels afavorits per Ell podia ésser arreu dels espais, al Sol, a la Lluna, a Siri, al Carro, a Aldebaran, a Casiopea, on vulguin! menys an aquesta terra d'idonis, d'eleccions municipals i de canonades per fer riure a una barqueta del moll.

Morim-se i prou.

Al Cell! Al Cell! Al Cell!

Volem anar.

No hi van els que reneuen,
no hi van els que no pregunten,

Al Cell!

Nosaltres que no reneuem i preguntem molt, som aixís:

Al Cell! Al Cell!

Al Cel, volem anar.

CAMÍ DEL CEMENTIRI.—II

—Calla!... Això ja està més bé.
Jo content i el mort també.

L'enterro a vila

Després de la tercera en Ton, el senyor Ton del Mas-Figuer com li deia la brivalla, no pogué aguantar més i feu l'últim badal.

En Ton es ferí per primera vegada el dia de Tots Sants, d'aquesta embestida no més n'hi quedà una ombra. Els braços ensopits, els dits com serments i la llengua com si hi tingués un nus. Això de la llengua era lo que més l'empipava, ell havia estat un xerraire, sabia de la guerra dels carlins i sabia de conreuar les terres, àdhuc sabia quelcom d'adobs d'aquests moderns que s'anomenen superfosfats i coses per l'estil.

Vingué després el segon atac que'l deixà balp de tot un costat i li feu un altre nus a la llengua. Restà assegut en un silló i no pogué dir res més que mam i caca. Encara ho hagués dit a temps!

Quins dies més llargs; vingué'l tercer i al fer-li el tercer nus a la llengua l'ofegà. *Mortus est qui non respirat.* La comfraria de Sant Antoni penjà el penó a la finestra, els veïns l'amortallaren i la família, després de plorar-lo molt, anaren els uns a veure's amb el senyor rector, els altres a avisar la parentel·la i els demés a preparar l'àpet de l'en-sent-demà, que com corresponia a la qualitat del difunt, tenia d'ésser abundant i saborós.

De terres enllà arribaren parents i més parents, tots feren beguda, qui de ví qui de barreja i qui d'aiguarent sense barreges de cap mena.

Després vingué en Rosendo, l'enterra-morts, amb el cotxe i tocant vores amb ell el rector, el vicari i el regent d'aquella parroquieta dels voltants.

«*Chorus angelorum resucipiat*» i arriba cartrons.

Ofici de còs present i *andando* muntanya amunt cap an aquell cementiri de tanques blanques i xiprers negres que encantarà an en Biel Miró.

En Ton tenia propietat en aquella vila necropolitana del cap d'amunt del turó. No fou necessari fer-li sot sino obrir ninxo. Les dònnes s'estalviaren un quart de plors i l'enterra-morts mig jornal de feina.

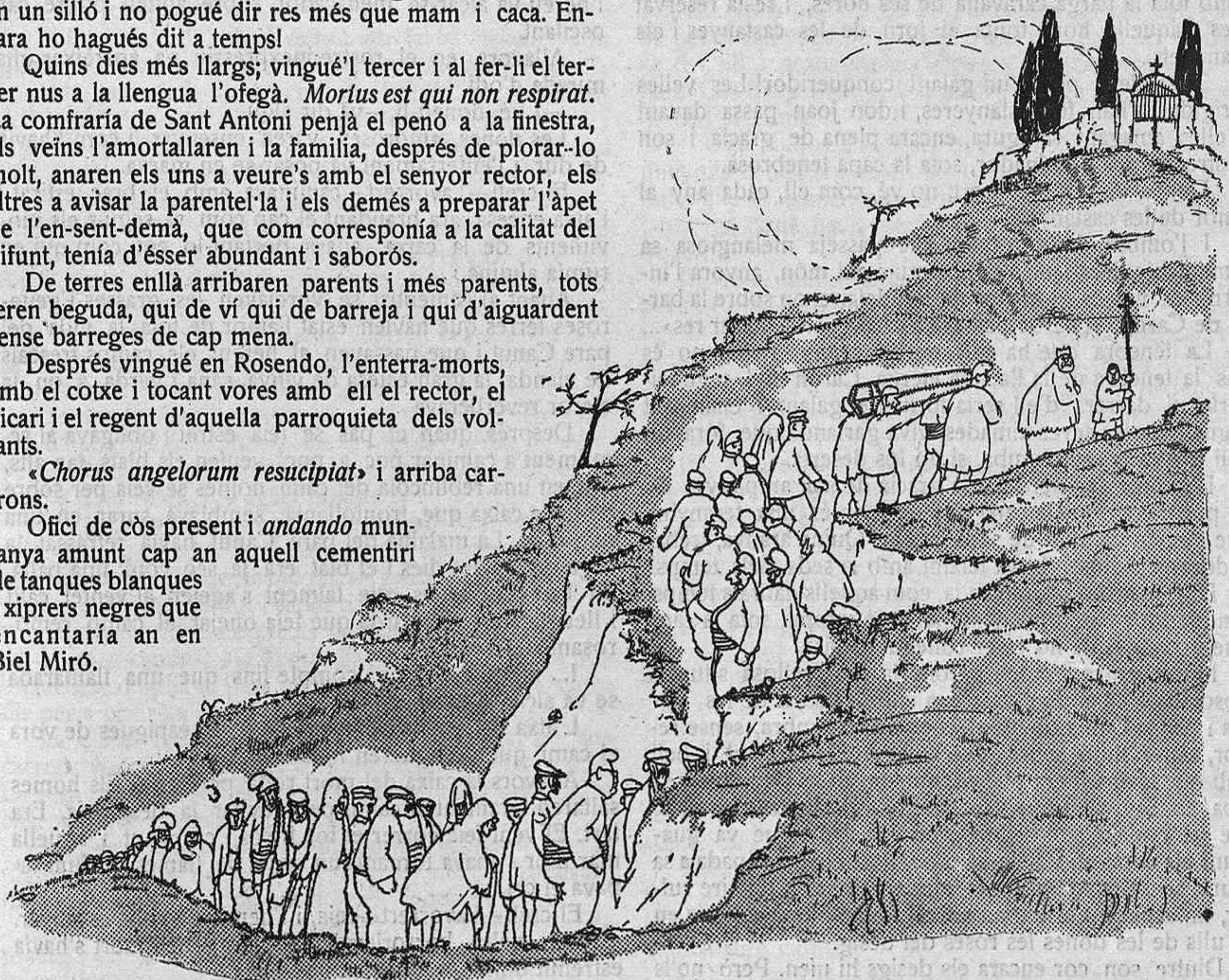
Després, cap a dinar. Als postres un bromista i parent digué:

«Quedat-hi, Ton,
el que's queda ja's compòn.»

i feu un trago. Tots rigueren i begueren també.

En Rosendo, l'enterra-morts, mentres, passejava a la mainada pels carrers de la vila a cavall del cotxe trist.

Ai, quina malenconia!

Un seguici funerari, a muntanya.

La capa de don Joan

Com aquesta capa, que voleiant en l'aire era com el vers d'un madrigal, s'és tornada tenebrosa?

Quina negra tenebra ha tacat sa porpra? Quina fosca nit ha apagat son migdia i son clar de lluna?

Don Joan! On aneu tot tremolant sota la capa tenebrosa?

On és aquell foc, aquella brillantor de la mirada, aquella galania?

S'és apagada per a sempre la vostra gallardia? oh, don Joan, galant i cavaller!

El misteri de la Mort ha espantat a don Joan. Davant de lo desconegut tremola son ànima cristiana i s'extremeix. Un rellotge de sorra i *el último grano* són suficients per a commoure'l. Son esperit, divagador i pròdig, se torna concirós davant la porta del més enllà. I no obstant, encara dú la espasa tacada de sang i la boca regalimant-li amor.

Una seca calavera, més calavera que ell—seguim el disbaratat humor a Zorrilla—el fa recular dins l'ardidesa de la seva vida.

Aquest d'ara és el moment de la seva decadència. Quan comença en la fosca misteriosa del cementiri, tota plena d'iniciacions macabres, a parlar amb les ombres i amb els morts, comença don Joan a perdre la encesa i bella gloriola de sa vida. Podria haver omplert tot l'any amb tota la llarga caravana de ses hores, i resta reservat des d'aquella hora tonta al jorn de les castanyes i els panallets.

Trist destí per a un galant conqueridor! Les velles Brígides s'han fet castanyeres, i don Joan passa davant d'elles amagant sa figura, encara plena de gracia, i son rostre, encara dominador, sota la capa tenebrosa.

Donya Agnès ha mort; no vé, com ell, cada any al amor de les castanyes?

I l'ombra de don Joan, que passeja melangiosa sa lamentable decadència pels camins del món, anyora l'infern i els versos gloriosos de Baudelaire, on sobre la barca de Caron, «l'hèroe passava sens dignar-se mirar res»...

La tenebra que ha enfosquit sa capa i sa vida no és pas la tenebra de la llacuna eterna. Caron no'l regoneixeria, ni darrera d'ell seria format el galant i enamorat seguici de les seves aimades, viva garlanda que fóra un bell fris en la seva tomba, si no fós deserta.

Descolorida, perduda la gracia de son ample vol de sa porpra antiga, la capa de don Joan és una teranyina que s'extèn damunt de sa llegenda. Quina aranya, treballadora perfidiosa, la va teixint amb la seda dels temps?

Don Joan no's presenta ja, com aquells daurats temps, conqueridor i resolt, valent. Ara tot arropit, sota la capa tenebrosa, desitja no ésser conegut ni vist.

Home entre homes, segons la meravellosa situació filosofada per en Papini, passa entre'l bullici de les ciutats i per la calma de les viles com una ombra, sense remor, sense llum, sense aquell prestigi ressonant i bell amb que abans li era plaer acompanyar-se. No voleia sa capa, com un vers que va cantant sa gloria, com un penó que va cridant son triomf, com una flama que va guanyant els cors; no voleia sa capa. Recollida, arrapada a sa figura, sense gracia caiguda, ajuda a donar-li un aire vulgar, un aspecte normal an aquell home que feia florir en els ulls de les dones les roses del desig.

Dintre son cor encara els desigs hi nien. Però no'ls manifesta obertament, radiant i declamador com en els

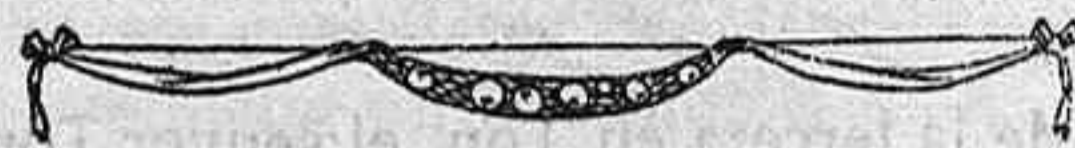
jorns daurats. Ara, replegat, encongit, sota la capa tenebrosa, sa *declaració* és tímida, inconfessable, plena de tremolor, d'una tremolor que no dóna el cor sinó el desig.

Quan, a força d'insinuacions que ha xiulat a cau de orella, astut i marruller, ja creu seva la victoria, amb una torpitud sensual que'l fa estremir i tremolar, don Joan s'aixeca per a donar el bés.

Aleshores li cau la capa, mostrant-se tota sa figura. Pobre don Joan, que està vell!

Es clar, la seva capa és l'hipocresia!

JORDI APAMS

Rampell

Quan a l'entrada de la masia els parcers se disposaven a posar-se la caixa damunt les espatlles, al cretí—l'avorrert—li va venir un rampell.

Volia una d'aquelles atxes enceses per a acompanyar al pare mort; i la demanava amb l'obstinació de les criatures per una joguina.

Ja anava a pendre-la a la força, quan el puny clòs de l'hereu va alçar-se menaçador sobre aquell pobre cap oscilant.

Allavors, en el rostre inexpressiu va aparèixer una mirada d'odi.

—I bé, doneu-li,—va dir algú.

Les dones, amoroses, varen ensenyar-li com l'havia de dur, i l'enterrament va posar-se en marxa.

El cretí—l'avorrert—caminava amb el braç estirat i l'atxa encesa, ara brandant el cap com si seguís els moviments de la caixa, suara portant-lo cot com qui en rumia alguna.

Anant al cementiri se vorejaven les grasses i generoses terres que havien estat l'amor de tota la vida del pare Canut i que passaven al hereu: els camps frescals de vianda; la gran estesa de vinya sana i verda a on la claror reverberava...

Després, quan el pas se feia estret i obligava al seguiment a caminar poc a poc, venien els blats, tan alts, que en una reblincola del camí només se veia per sobre d'ells la caixa que, trontollanta, semblava surar en una mar d'or. La malaltia del pare Canut havia retrassat la séga de masses dies i el blat era ja sèc com una palla. Hi havia espigues que talment s'ageien al ventet càlit i lleuger d'aquella tarda que feia onejar el camp remorosament.

I... ningú se'n donà compte fins que una flamarada se va alçar, espeternegant.

L'atxa del cretí s'havia acostat a les espigues de vora el camí, que prengueren follament.

Allavors la caixa del mort rodà per terra. Els homes saltaren ferament al camp per a evitar la desgracia. Era tart. El vent feia córrer el foc frisós i crepitant i aquella mar d'or s'anava tornant un mar de flames. El fum tapava el cel.

El cretí—l'avorrert—reia, i l'hereu el volia escanyar. Una vella, horroritzada, xisclava que'l mort s'havia estremit dintre la caixa.

R. SURIÑACH SENTÍES

Les viudes

PERQUE coneixen ja i saben tots els secrets, les viudes són, per a molts homes, especial i sucosa i delitosa temptació.

Lo verament prodigiós en les viudes—se parla, naturalment, de les viudes joves, no interessant, per ara, les altres—és que són més propícies al candor, al rubor, a la rojor vergonyosa... Té això una explicació fonamental. En la mirada encesa del home que en el carrer les fereix com una comminació, elles hi llegeixen, hi reproduïxen lo que no poden llegir ni interpretar les doncelles. I—record o desig—tota una revelació ardenta els hi enrogeix la cara.

Es aleshores que la viuda pren tot l'encant de sa bellesa. Una mica sofocada i torbada, roges les galtes, sota les robes negres, enfonsats els ulls, que saben ja el secret de desmaiar-se, la viuda, amb tot el prestigi còmode de sa llibertat arriba a inquietar-nos. I si sab ella la eficàcia d'aquesta inquietut i somriu entre les negrors, que és com un raig de sol entre núvols, acaba per encaparrar-nos.

Aquest encaparrament se resol de diverses maneres. No cal detallar-les, perquè saltin a la vista. Cada cas imposa sa propia solució.

Si la viuda té fills i el difunt no la ha deixada allò que's diu *ben arreglada*, ella cerca nou matrimoni. És coqueta, però amb prudència i va al bulto. Res de jovincels romàntics, ni d'homes apassionats; homes rics i reposats que, si pot ésser la deixen ben arreglada per a fluir el detestable estat de viuda en segones nupcies.

Si el problema de la vida, mancant el marit se li presenta a la viuda clar i fàcil, ja és altra cosa. ¿Matrimoni has dit? I ara! Això no's fa més que una vegada. Això vol dir el casori. La viuda és cobetjada, desitjada, festejada, sobre tot si arriba a ésser *tan arreglada* que és rica, però ella frueix adorablement la seva llibertat i és cruel a força d'ésser despreocupada. Tot això va guanyant el difunt a qui conserva una fidelitat completa.

De una manera o d'altra, les viudes joves tenen sempre un atractiu que, ademés de sa propia bellesa, trascendeix de la seva experiència. Casualment aquesta és, en la batalla d'un refus, son arma predilecta.

Si fossim pintors i tinguéssim que simbolitzar en una sola, totes les viudes de la terra, retent-les-hi homenatge, no triariem pas cap de les modalitats descrites, sinó la viuda matrona, que ha perdut l'espòs a la meitat del camí de la vida, quan els fills, ja crescuts començaven també a ovirar els seus camins. Ha tingut d'acabar la tasca que noblement acomplia el pare i educar els fills i donar-los medis per a obrir-se pas en la lluita feroça de l'existència.

La ciutat l'ha vista moltes vegades passejar per sos carrers, voltada de sos fills com una reina de sos vasalls. La seva propia dignitat la guardava dels mals desitjos, al ensemps que encenia sa bellesa.

Semblava arrencada d'un pis on fós representada, la dignitat humana. Amb un aire senzill ple de magestat, mirava i era com si dongués totes les consolacions.

I ara, envelleix serenament en una resplendor de prestigi, sentint-se reviure en la vida de sos fills ja homes, mirant-los caminar pels viaranyes del món, mentres ella, missió complerta, espera son destí...

Els viudos

És difícil fer-ne una classificació. Altrement, tampoc és grat parlar-ne. Però, aquí no escrivim poemes i cal que parlem del viudo i de la seva presència i manera i condició.

Un viudo, davant la societat, es sempre un desenganyat. Ell té ja la experiència de lo que és la vida i aconsella al pobre que's vol casar. Això no priva de que, moltes vegades ell mateix torni a contraure matrimoni i fins a comprometre's en lligams que no són matrimonials però que, a voltes lliguen més, sobre tot als viudos *corridos*.

N'hi ha que son recalcitrants. Se veu que anyoren la esclavitut. Un en coneixem que ho era de terceres i encara estava a punt de tornar a reincidir amb una soltereta jove. (Quina valenta!) L'home deia que anava fent experiències. Triava sempre donzelles per a els seus experiments. N'hi ha molts d'experimentadors d'aquest genre.

Un viudo jove, que ho és al poc temps de casat, desperta la pietat de les dones. Però aquesta pietat es perillosa i cal a elles no abandonar-s'hi, cegues, i a ell no agrair-la massa. Perque d'aquestes pietats, d'aquests compromisos, neixen, de vegades, compromisos seriosos.

Si el viudo té fills, ganga pels col·legis d'internat. Si són tan petits que encara no poden anar al col·legi, ganga per la minyona de confiança que comença per cuidar-se del fill i acaba moltes vegades per casar-se amb el pare. Cas frequentíssim a la nostra dolça i al ensemps ardenta Barcelona.

Hi han viudos d'aquests que abans d'acabar amb la minyona contrauen matrimoni segons sa posició. La família que al començament s'hi oposava acaba per excusar-lo: ¿Què havia de fer? Veritablement ¿què havia de fer?

El viudo deslliurat és el més corrent. Respira sa llibertat a ple pulmó, és conscient de que és lliure, frueix i gasta i riu i s'entrega al plaer de la independència, esborra tots els mals de caps que li dugué el casori, quasi renyeix amb la família de la difunta a força de no fer-s'hi i, en una paraula, torna a meravellar-se de tenir ànima d'estudiant.

Per ell semblen escrites aquelles paraules genials de una sarsuela castellana quin autor sentim no recordar per a retre-li l'homenatge de la nostra cordialitat. Sentiu-les:

— *Usted es casado, soltero o viudo?*

— *Viudo... como el pájaro en el aire.*

Heus-el-aquí el mot de la suprema llibertat. Viudo com l'aucell. Aquesta és la significació meravellosa (malgrat ésser la més generalitzada) de la viudetat masculina.

El viudo és un aucell lliure, que ha fugit de la gàbia. Millor dit que la gàbia ha fugit d'ell.

Ja cap ferro, ni fil-ferro, ni aram s'oposa al seu vol. Ja sols ell mateix, massa espavilat, se farà presoner. Però se sentirà ja per sempre més (si no's casa) *viudo como el pájaro en el aire*.

Tots aquests raonaments, totes aquestes divagacions, totes les modalitats descrites i altres i altres que manquen, tenen un apoteosi pintoresc i definitiu: el matrimoni de viudos amb viudes.

Aquí se perd la raó humana i tot apareix embolicat en la boira subtil dels misteris impenetrables.

Manual del perfecte difunt

Tots ens havem de morir, d'això ningú se'n escapa; però no tot-hom sab, quan arriba l'hora suprema, ésser mort amb dignitat i coneixement dels drets i dels deures que tenen els difunts.

No s'ha escrit gaire sobre això, i per aquest motiu nosaltres creiem d'oportunitat donar les següents regles que podríem dir-ne de bona criança cadavèrica, les quals ens agrairàn, segurament, tots aquells que tinguin una pota al cementiri:

DEL TRÀNZIT.—S'entén per trànzit el moment culminant de deixar la pallofa. La vida de les persones — ja ho va dir en Guimerà en *L'ànima morta*—és un aucell din-

tre de una gavia. Doncs bé, el precís instant del trànzit és quan l'aucell ens fuig de la gavia. I això té lloc després d'un període d'indecisió i de resistència, per part de l'aucell, que se'n diu *agonia*. L'elegància i el bon tò consisteix en no entretenir-s'hi gaire en aquest període. Està bé que, abans, es pesi i es sospesi «lo que més convingui», però un cop un s'ha fet el decidiment, no s'hi ha de pensar més i sortir-ne lo més aviat possible. El sistema estalvia dolor an el que se'n va i pena an els que's queden.

Així que sentiu que'ls que volten el llit exclamen: *Ja està!*, que vol dir que ja sou mort «com tots els morts», us deixareu untar les frontices amb oli sagrat i us abandonareu a les horribles manipulacions del que us vesteixi, que, si és persona llogada o dependent de l'U. E. P.

F., pot-ser ho farà barroerament, barbrement, i us donarà algun cop de puny al ventre i us farà ballar com un ninot, però feu com si no ho sentissiu; deixeu fer; penseu que encara n'havem de donar gràcies, perquè el qui ho fa exerceix en vosaltres una de les més cristianes obres de caritat. Procureu que us vesteixin amb roba negra, bona i neta, perquè al altre món els volen ben polits, però sobre tot no us deixeu posar sabates, que és de mal gust. Les sabates únicament són permeses quan se tracta de tapar miseries, com per exemple uns mitjons foradats.

Us deixareu ficar a la caixa, us deixareu posar un santcrist al pit, us deixareu afeitar, si convé, i espereu tranquil·lament que vingui l'indispensable mosca a aturar-se damunt del vostre nas. Tot això pacientment, sense protesta, sense obrir la boca ni per a dir: «Embusteros!»... als que us plorin amb fingides llàgrimes, ni als capellans que us cantin el gori gori.

DESPRÉS DEL TRÀNZIT.—En primer lloc, el difunt, al abandonar l'ànima, després del trànzit, que serà més o menys accidentat, ha de mostrar una certa indiferència. La separació del esperit amb el qual ha fet llarga o curta convivència l'ha de deixar *fret* completament.

Si an aquesta fredor que és essencial i reglamentaria s'hi pot afegir una placidesa de rostre l'efecte serà doblement estètic. Res d'artifici, ni de d'estudiada afectació; el bon mort ha de quedar *natural*. Aconseguir que la família i els amics i els veïns, al contemplar-vos estirats entre quatre ciris exclamin: «Mireu-se'l, sembla que dormi», és aconseguir una gran victòria.

Una altre de les condicions indispensables del perfecte difunt

EN EL PAIS DE LES ENDEMIES

—Qui sab?... pot-ser comprant-les al engròs les donen més barato?...

és la gravetat. Es cert que amb el trànzit la gravetat del mal haurà desaparegut, puix no havent-hi mal, no hi ha gravetat; però el mort que s'estima ha de permanèixer *grave* i formal fins al dia del Judici!

Finalment el difunt perfecte ha de fer com els bons actors: ha de representar el séu paper sense *descompondre's*.

JOAQUIM AYMAMÍ

L'hora de la mort

Conferència llegida pel Conceller de l'Unió de Pompes Fúnebres senyor P., en tal dia com avui i en son local social.

Senyores i cavallers:

Em cab l'honra, és dir l'honra no em cab perquè és massa grossa, d'ésser el primer en el món que s'atreveix a dirigir-vos la paraula per a tractar de l'hora de la mort des d'un punt de vista nou de trinca que el servidor ha vingut observant des de que forma part del Concell d'aquesta benemèrita Unió de Pompes.

L'hora de la Mort havia sigut fins avui el mira i no em tocs dels temes. Jo soc el primer de tocar el tema sense temer-ne el toc.

L'hora de la Mort havia sigut fins ara el trastorn més gros que puguin sofrir els que m'escolten i molts altres que ja'm sentiràn. Perquè, senyores i senyors, a qui de vostès no li ha fet por el morir-se?

A tots vostès!

I des d'aquests moments, d'ara en avant, a quí de vostès li fa por la Mort i la seva hora?

A ningú de vostès! (Sensació).

Aquest és el tema de la meva conferència.

L'hora de la Mort, en l'antigor, quan les besties no parlaven i els homes tampoc, era el pressentiment seguit, perenne, fatal i fixo d'uns i altres.

La Mort temuda cada dia a la caiguda de la tarde, planava damunt la humanitat que creia morir-se cada nit en havent sopat, malgrat la resurrecció que s'operava a l'hora d'esmorzar, dita també hora de l'aua en obsequi a vostès.

La Mort i la seva hora era el tema de la vida d'aquelles multituds esgarrifades.

Vingué l'edat Mitjana i amb ella el celebrat Guerrer qui feu, amb les seves gestes, una mena de vulgarització de la mort. La gent mitjana, per la edat en que vivia i encara que no fós gent de mitja edat, se moria a totes hores, pel prurit de guerrear i als matins ja no ressucitava com en l'antigor.

Vingué l'Edat moderna i amb ella tots els *adelantos* que complicaren i augmentaren el fantasma de la Mort.

La Mort en aquesta edat, ja no es presentava sola i venia amb la dalla i el suari. La Mort venia amb xeringa,

amb bisturí i amb berret de copa o de teula, però sempre amb el berret a la mà.

El fet és que la por a la Mort seguia esclavitzant a la humanitat de totes les èpoques. Patia, el quaternari, patia el prehistòric, patia l'antic, patia el mitjà i anava patint el modern per a vergonya del progrés dels pobles fins que aquest patir ha arribat a nosaltres i nosaltres hem dit Prou!

I no hem patit més! (Sensació).

Barcelona, la dolça Barcelona, ha creat l'estoïcisme al davant de la Mort i la seva hora. Barcelona és la primera qui ha contemplat impàvida a la Mort per primera vegada i s'ha alegrat de veure-la bona. Barcelona s'ha rigut de la tragedia del morir, de la inquietut del finir, de la tortura del no ésser i de la por del més enllà baixant a mà esquerra.

I ha fet més Barcelona i amb ella els barcelonins de mena: ha agafat a la Mort, i, senyores i senyors, al proclamar-ho se'm torna la pell de gallina amb perdó de les presents; Barcelona, de la Mort, de l'esglai de la humanitat n'ha fet una Presidenta del Servei municipal que tinc el gust de representar aquí i a tot arreu.

La Mort monopolitzada! La Mort municipalitzada! La Mort ciutadanitzada! La Mort vivint a Barcelona!!! La Mort pagant'hi pis, telèfon i vigilant! La Mort al alcanç de totes les famílies! La Mort veïna nostra i visita de casa!

I ara dic jo. A quina acció, a quina propaganda, a quin específic, a quina fè, a quin Casino, a quina Acadèmia deu la humanitat pacienta l'haver-se tret del damunt amb graciosa lleugeresa la por del morir, la hora tràgica segons uns i la *última* hora segons altres?

Ah, senyores i senyors! Creguin que és per a mi una gran satisfacció i el motiu principal d'aquesta conferència el proclamar molt alt que tot aquest bé el devem a la Unió de Pompes Fúnebres de quina som tots futurs clients. An ella devem aquesta serenitat quasi divina i an ella deurem l'enterro, el bagul i demés pompes, que pagaràn agraits els que'ns vinguin al darrera.

Gracies an ella i als diaris *esquelètics* que estàn al séu servei, passaràn els nostres noms a la posteritat i els nostres còssos al cementiri.

He dit.

Per un que hi era,
F. CAMPS MARGARIT

L'enterro a ciutat

Una vegada difunta una persona, no hi ha més remei, cal pensar en enterrar-la, perquè fins que és colgada i morta, no pot estar-se tranquil cap dels que resten amb vida.

Això de l'enterro i els séus preparatius en lo que a l'efecte moral pertoca, varia molt segons lo que t'estimis al finat. Si l'estimaves molt, la veritat, preparar-li la ca-

-Apa, guapos!... A veure qui'm passa la mà per la cara, en el ram de fer desgracies!...

valcada pòstuma arriba a ésser una distracció, un bàlsam posat a la ferida que la pèrdua t'ha causat, i no perque dongui gust contractar amb enterraments i capellans, sinó per allò que diuen els castellans de que *un clavo saca otro clavo* i que podríem traduir al català dient: que una enrabiada calma un disgust. Ara si no t'estimaves a qui s'ha mort, aleshores queda l'enrabiada i prou i aquesta és grossa i profunda perque com que estàs per tot i t'adones de com te roben i t'entra una malícia tant grossa que no poden borrar-la ni entregant-vos a la saborosa literatura d'escriure les esqueles de morts que *La Vanguardia* publicarà a primera plana.

Abans de seguir endavant volem fer notar als lectors que nosaltres parlem d'enterraments ciutadans dels corrents, dels d'esquela de vuit a setze duros. Amb els anomenats de per l'amor de Déu no volem ficar-nos-hi, són una cosa trista i que no's presta a ésser tractada en les planes d'aquest xiroi periòdic. Dels d'anunci a tota plana i cotxer vestit a la «Frederica» tampoc volem ocupar-nos-en perque d'aquests pot-ser en fariem escarni i no estem disposats a fume'ns ni del mort ni de qui el vetlla per rics o vanitosos que siguin.

Dit això, anem a lo nostre. Mort el mort, petonejat i plorat, se'l vesteix amb tota cura i es fan reflexions sobre l'estat en que la malaltia, l'operació o el senyor metge han deixat la seva còrpora. Després, mentres les senyores prenen aigües per l'esglai i els homes vi per refer-se, un que pensa en tot diu:

—Hem d'anar per l'enterro.

I per l'enterro es va. Abans era més pintoresc; quan les funeraries vivien lliures i independents, la cosa era pintoresca, el regateig indecent i mai faltava un amic que volia cuidar-se de tot i cobrava la comissió de «La Egípcia», de la «Fenícia», de la «Asíria» o de la «Nicrofora».

Ara amb això de la «U. E. P. F.» (com sembla de la esquerra!) s'ha canviat, i com que nosaltres som dels temps en que vivim, deixarem les coses velles i deixarem lo del temps de les botigues d'enterra-morts autònomes i ens referirem an els actuals de la centralització macabra.

Molt bé, avisat, sigui com sigui, compareix a la casa on hi ha un difunt de mig preu, un galifardeu amb unes llistes, amb uns albums i amb unes contractes.

La cambrera t'avisa, tu vas al despatx i el galifardeu com a primera falconada et diu:

—L'acompanyo en el sentiment.

Naturalment, tindries de respondre:

—Merda!

Però no, tens modos i dius:

—Mercès.

Aleshores treu les llistes, els albums i les contractes. Veus cotxes de morts de totes menes, veus baguls per triar, veus preus; et pregunten si vols que's cuidin dels capellans i dels anuncis de morts, dius que no a lo últim i firmes una contracta.

Finit aquest afer, es dina o es sopa, segons hagi estat l'hora de la visita de la flaca. Després de dinar o abans de sopar arriba el representant de la parroquia, del senyor rector i dels clergues que's crien a son voltant.

Entra molt reverent, com el de la «U. E. P. F.» i et diu:

—L'acompanyo en el sentiment.

També tindries de contestar.

—Merda! però també dius que mercès. Després l'home fa: de la manera que ha mort, pobre! però com un bon cristià. Això és un consol. Sí, és un consol... I quin enterro farem?

—Home...

—Aquí porto les quotes. Miri: De pobre, això no li convé a vostè, no's paga. Quatre atxes i cinc capellans, tampoc, tampoc li convé a vostè. Veiam, veiam. Quin bagul han encarregat?

—Aquest.

—Nances de plata, borles de vellut, cotxe de segona, dos cavalls... Ja! a vostè li pertoca un segona millorat. Déu escolans, tota la comunitat, un despedir-se llunyet, etc. Ara que hi han dos tarifes en lo mateix: Vol les casulles de seda o de vellut, vol les maces de plata o de llautó, vol els ciris vells o nous?

—Homel...

—El vellut val deu duros més, la plata vuit, els ciris tres.

—Ni parlar-nel! Seda, llautó i cera vella.

—Ah! senyor, l'economia és mitja vida. Aixís fins demà a les onze. Ara passaré al davant del difunt i li resaré una mica.

—Canti, canti.

Després vé el redactar l'esquela. Això s'encarrega al parent literat, a quin bony de família no hi ha un parent que quan menys no hagi obtingut un premi a les Estires d'Horta? El literat s'hi llueix, i els que llegeixen l'anunci no saben de *certus* l'hora.

Convinguda l'hora amb capellans i enterraments i anunciada en els diaris, llogats els cotxes, etc., etc., etc., vé el preparar-se per figurar dignament davant de la comitiva. Es respalla la levita, s'envien les sabates a cal cirabotes, una parenta de lluny et va a comprar corbata de crespó i botons negres per als punys i finalment el moço del magatzem va a cal sombreroer perquè et posi dos pams de glassa en el copalta.

La costum és vestir-se massa aviat i passejar-te com un ximple passadís amunt, passadís avall, amb els guants posats i sense saber què fer del berret. De mica en mica va arribant gent, uns t'allarguen la mà, uns altres et miren amb un airet de llàstima que't corprèn. Un trenca el silenci i diu:

—Que triguen aquests capellans.

Cinc minuts més i un altre fa:

—Sí que triguen, en fan massa tant mateix.

Cinc minutss més i un tercer exclama:

—Bony! ja començo a estar empipat. Sembla que vinguin de franc.

Una mirada de reprobació, repte mut però eloqüent, cau sobre l'imprudent. A baix se sent un botzinar, entren uns moços amb brusa negra...

—Som-hi?

—Som-hi.

A dintre la sala les dònnes xisclen. Arribes al carrer, els capellans canten. Després carrers enllà la gent saluda. Arribes a missa, un capellà, que aquell dia tè molts modos, te dóna aigua beneïta. Els altres capellans tornen a cantar, i cap al carrer. Caminen de sobte: bò! s'aturen i canten més, els escolans apaguen les atxes i l'Església te abandona.

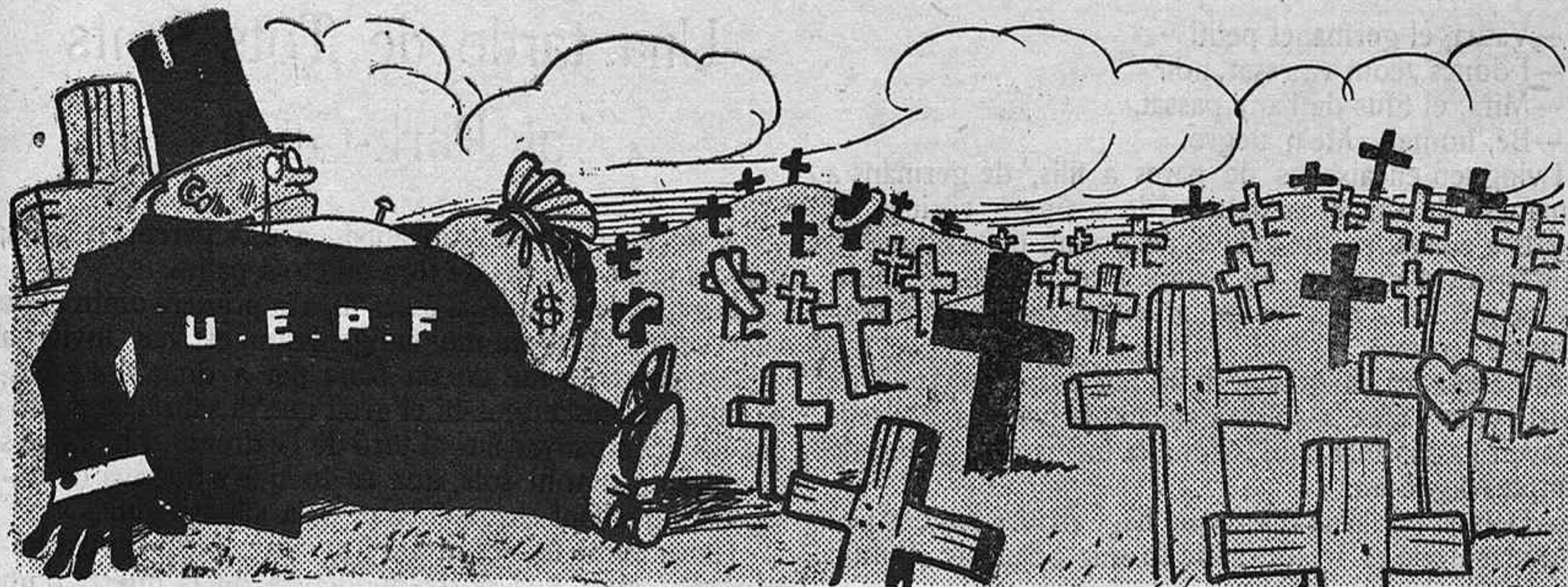
Aleshores comença el despedir-se el dol. Passa tot de gent, t'estrenyen la mà i fan el peix, vui dir que mouen la boca i no diuen res, te miren amb una cara com dient —Què hi vol fotre? i se'n van.

Després cap al cementiri amb els que no's volen deixar perdre res. Aquests mentres despatxen els papers se entretenen llegint els lletreros dels ninxos que fan riure.

—¿Que'l volen veure?

—No.

L'UNIO DE POMPES FÚNEBRES

—Ja fem bé d'ésser neutrals. Vès si se'n perden, d'enterros, amb la guerra!

Ja està; podem entornar-nos-en. Propina al paleta, propina al del cotxe de morts, propina als del cotxe teu.

Per Nadal els escolans de la parroquia venen a demanar-te propina per lo bé que ho feren el dia de l'enterro. Es una felicitació que t'arriba a l'ànima.

La festa dels morts

«Propiedad de la Familia Cirera».

Això diuen unes lletres d'aurades al cim de la porta de un riquíssim panteó, una bella cripta de marbre negre, al Cementiri Nou.

I a tots els visitants de la necròpolis els extranyava d'allò més al veure que, amb tot i ésser tant luxosa i tant

esplèndida aquella *morada* negra de difunts, no lluïssin ses parets cap corona, ni cap llàntia encesa, ni el més petit ram de flors que significués el piadós pas de una persona estimada.

No obstant la manca de records en aquell magnífic panteó tenia la seva lògica. La família propietaria s'havia extingit per complet; l'arbre genealògic havia quedat sense branques i sense soca; i no havent-hi *cirerer*, no podia pas haver-hi Cireres.

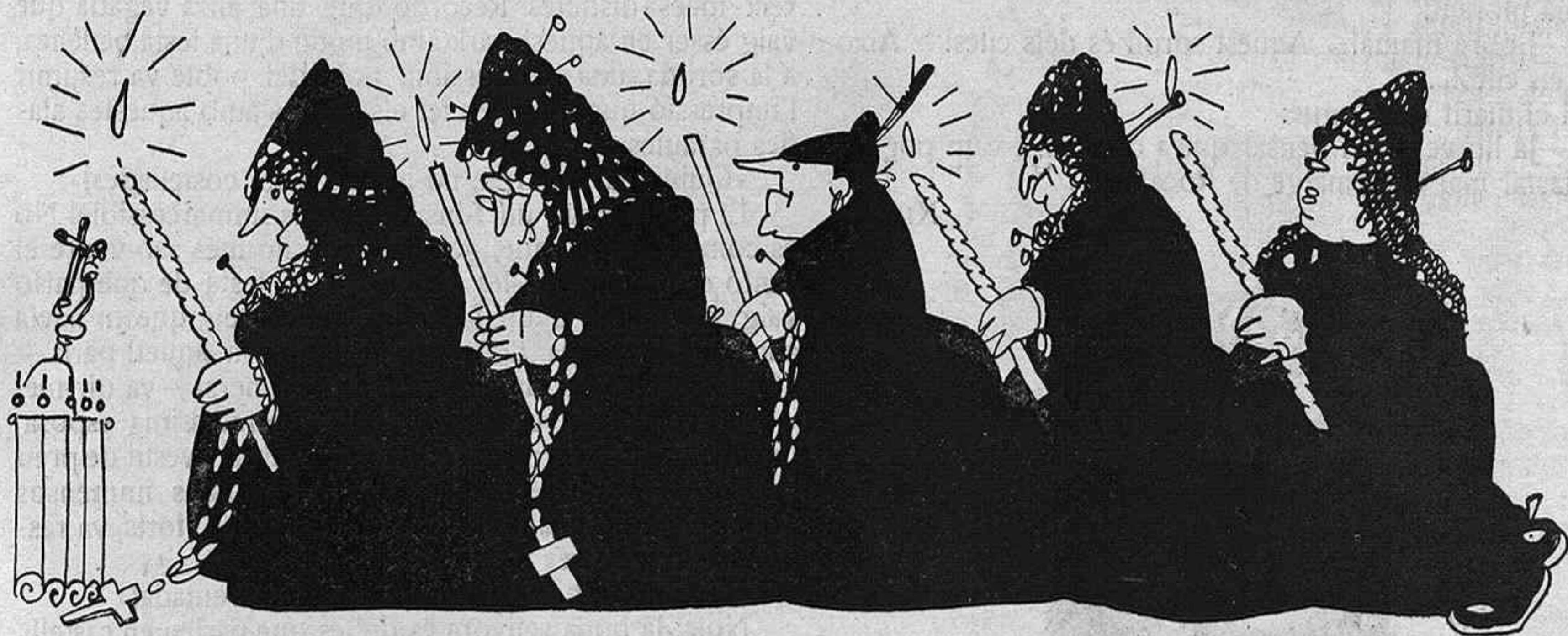
Al punt de les dotze de la nit del dia de Tots-Sants, a l'hora justa en que, segons tradició, els morts s'aixequen de llurs tombes, per a celebrar la llur diada, tots els difunts de la família Cirera que dormien en el superb panteó varen alçar-se de llurs sarcòfegs i es reuniren en la capella. Al trobar se cara a cara, les calaveres no trigaren en regoneixè's.

—Hola, avil

—Hola, menuts.

—Vos també, per aquí, oncle?

—Caram!... La tia Felipa!... Vès qui ho havia de dir.

LA MISSA DE DIFUNTS

—Com deu patí, al Purgatori, pobre espòs meu estimat!...
Ai, Senyor!... tant que'm costava fer-li pendre «Rubinat».

- Vatua, el germanet petit!
 —I doncs ¿com va ésser, noi?
 —Mira, el tifus de l'any passat.
 —Bé, home!... Me'n alegro.

I vinguen encaixades de pares a fills, de germans a germanes, de oncles a nebots, de cosins a cosines, de cunyats a cunyades, de avis a néts, amb tanta abundor, que després d'efectuats els saluts i compliments, molts dels membres *cirerers* no capiguent als bancs, hagueren d'asseure's a terra.

Allí començà la gresca. L'un recordava epissodis de la trista vida, l'altre suspirava els amors perduts, els vells contaven l'assassinat d'en Prim a la mainada, fins que de prompte, digué un:

—Deixeu parlar al últim que hagi arribat. Ell ens podrà donar notícies fresques de lo que passa en el món dels vius.

—Sí, sí, que parli en Manell!

L'aludit, que era el víctima del *tifus*, va alçar-se i anava a pendre la paraula per a contar-los lo de la qüestió de les aigües, lo de la guerra europea, lo de la neutralitat espanyola i un grapat de coses més, quan heu's-aquí que en un recó de la cripta s'iniciaren uns dèbils remors estranys.

—Què és això?—exclamà un dels Cireres, intrigat.

Tots s'aproparen al indicat recó.

—Aquí hi ha un ninxo que permanence tancat. I aqueixos remors venen de dintre.

—Això és que aquí hi ha enterrat un altre mort de la nostra família.

No gosant obrir el ninxo, perquè devia ésser un difunt massa fresc, acordaren averiguar qui era, fent el recompte dels presents.

Tots hi eren; tots menos un.

—Ja hi caic!—exclamà, per fi, el pare de les calaveres més joves.—Es l'última Cirera que quedava, i també s'ha mort.

—Qui és?

—La sogra.

—Ai! Ella també ens ha vingut a fer companyia?

Tots s'agenollaren, i en veu baixa, resaren una part de rosari, però, com persistissin els remors a dins del ninxo, en mig de la quietut, la senyora d'en Cirera exclamà plorant:

—Pobre mamà!... Aquest soroll és dels cucs!... Això són els cucs!...

I el marit respongué:

—Ja ho veus!... I pensar que a casa no li vam poguer fer tastar mai el formatge de Rocafort!

XIM

Una tarde de Tots-Sants al Park-Güell

Vaig anar-hi acompanyant-hi a uns parents de fóra; uns d'aquells parents de fóra que tots patim.

No tinc de dir que, al ésser-hi, a la primera ombra que vaig veure, mostrant-me fadigadíssim, els vaig invitar a reposar, asseient-me en un banc per a donar-los l'exemple, tot manifestant-los-hi el greu que'm sabria de no poder-los acompanyar fins al turó de l'extrem... En fi, que's decidiren a anar-hi sols, que és lo que's tractava de demostrar, quedant en que'ls esperaria allí assegut.

Havia encès una cigarreta i m'estava plàcidament horroritzant amb una correspondència de la guerra d'un diari del matí, quan vaig sentir prop meu el xiuxiueg d'una conversa. Era una parella que s'havia aturat allí per a contemplar el magnífic panorama que s'hi descobreix. De quia d'ull me'ls mirava: feien bracet. Ell va semblar-me d'aquí, ella estrangera: alta, prima, elegant, amb aquell no-sé-què d'exòtic en el vestir i en l'actitut que criden tot seguit l'atenció. Pel geste del xicot, mostrant-li les serralades plenes de ginesteres, vaig comprendre que volia fer admirar a sa companya (d'on deuria ésser?) l'hermosura d'un tal devassall de verdor.

Mes la rossa (era rossa) no se l'escoltava. Amb els ulls fits en mitja muntanya semblava abstreta contemplant les parets quadrades d'aquell gran dipòsit d'aigües que hi ha allí, quan vaig sentir que, tot senyalant-lo, li preguntava al noi, amb un castellà mal xampurrejat, *si era un fort aquell edifici*.

Ja't tinc!—vaig dir-me—vet-aquí una pregunta que només pot fer-la una alemanya. Aquesta gent, fins quan fa l'amor, s'informa! Una francesa, no veient més que la perspectiva hermosa, hauria exclamat: *«Bel paysage!»* I si en qualque edifici s'hagués fixat, no hauria pas sigut en aquell que sembla un fort, sinó en la més bonica de les torretes de per allí, pensant, i pot-ser dient i tot: *«Quel joli nid d'amour!»*

Quant cert és que tot espectacle està dins de l'espectador! El de la natura especialment, que a quiscú suggereix idees distintes. Recordo que una altra vegada que vaig ésser en aquest park amb motiu d'una festa benèfica, a la sortida, una gentilíssima noia del poble va resumir l'impressió que li havien fet els jardins amb aquestes alades paraules:

«Quina llàstima que no hi deixin fer costellades!»

El poble serva un fons de poesia immarcessible! No és com el burgès que, generalment, no més sab veure el cantó econòmic de les coses. En la festa de que parlo vaig preguntar a un fabricant, amic meu, que hi havia anat amb la seva dona, què li semblava aquell park.—«Que té de costar una borratxada de diners»—va dir-me.—I a vostè, senyora?—I a aquella honradíssima esposa, lluenta, grassa, vermella, sofocada, amb un vestit de preu i mal gust, les mans plenes d'anells i els peus immensos i botaruts, calçats amb sabata de talons alts i torts, va respondre'm, després d'un esbufec:

«Que no m'hi agafaran més. Estic reventada!»

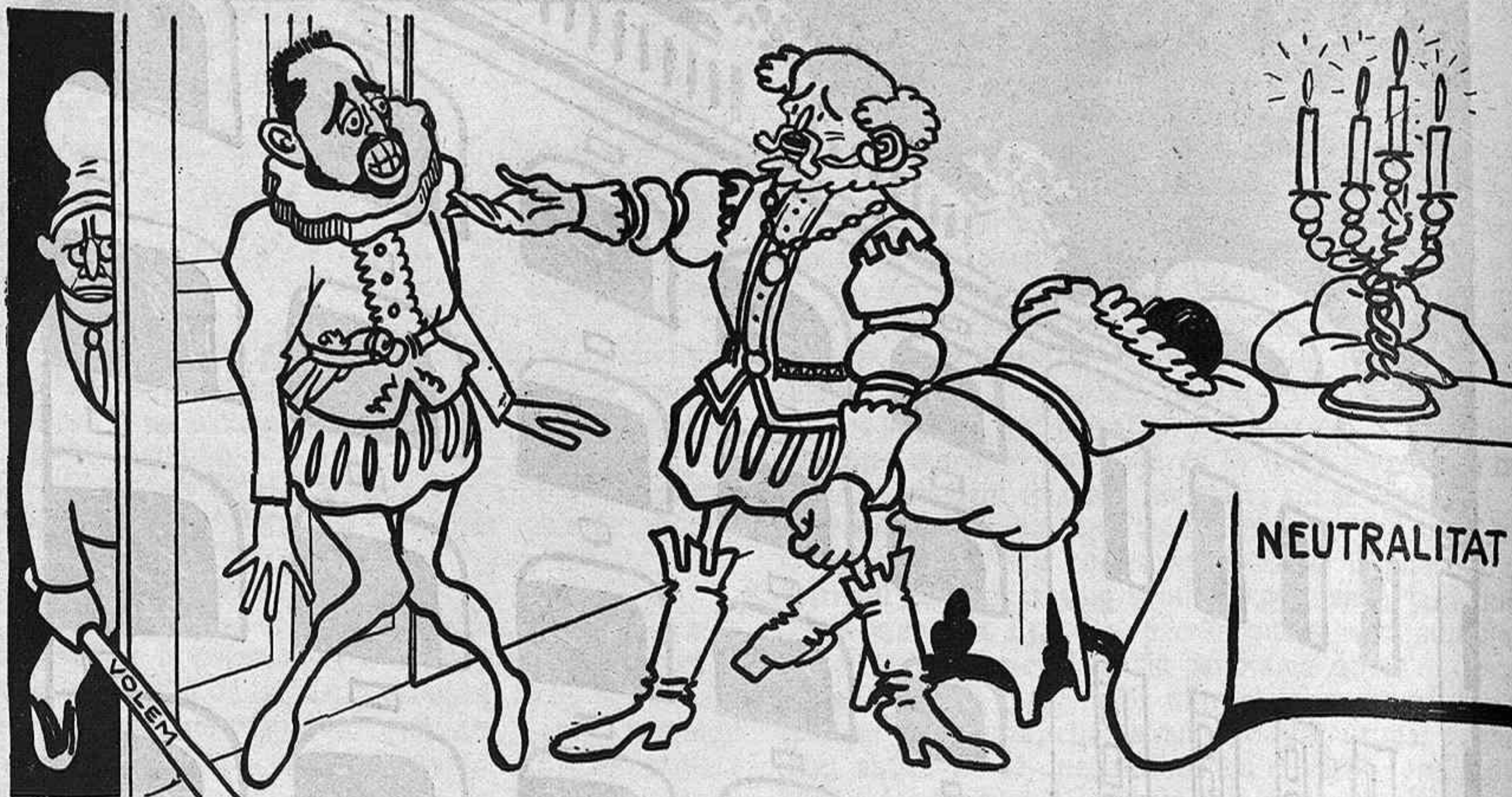
Nota: la bona senyora és de les que parlen en castellà an els seus nens, puix troba el català molt ordinari.

Al arribar aquí el lector (si és que algun ha tingut la paciència d'arribar-hi) pot-ser es preguntí: I aquells forasters, és que'ls ha oblidat el cronista?—Res d'això. Els

EL SENYOR ESTEVE, ARQUITECTE I PROPIETARI

—Què me'n diuen d'aquestes cases per a obrers que m'he empescat?...

LA «CUMEDIA» DEL DIA

Tenorio-Dato.—Ciutti, si vuelve a llamar, suéltale un pistoletazo.

meus simpàtics hostes prompte—ai!—estigueren de tornada. I què tal, què me'n dieu?—vaig preguntar-los.—Sí, mira, que tots hi havem agafat gana—va fer un. I si anessim a menjar un bocí per aquí a la vora...?—afegí un altre.

—Prou! Com volgueu—vaig respondre.—I segurs de que berenarien, en el rostre llur va resplendir un beatífic somriure. Aleshores el qui primer havia parlat va veure's en el deure de mostrar-se satisfet de la visita al Park dient: Endemés nō és lleig això, no, i...—un badall no li deixà acabar la frase.

En un d'aquells restaurantets que hi ha pel camí varem entaular-nos, resultant-me l'anada d'aquella tarde de Tots-Sants menys econòmica de lo que m'havia imaginat.

Tot per no creure a la de casa, que volia que'ls portés a veure el Cementiri Nou, del qual, durant el dinar, n'havia estat fent l'elogi.

Però, qui sab! aquesta gent de fòra agafen gana per tot.

de tota mena d'obligacions i treballs, espera que el món s'acabi, sense preocupar-se de res més, que de que no se acabi la cervesa.

Que el Tordera s'assequi el té sense cap mena d'ansia; li seria igual que els pollanques perdessin el camí dret, que tenen costum de seguir, i es tornessin cargolats com una molla de rellotge, i tant se n'hi endóna del blat de moro, com de les mongetes, com de les castanyes:

—Cervesa hi hagi!

El difunt vivent del qual parlem, aquesta desterrada, soterrada o segrestada de Palau, és jove, vesteix de tant se m'endóna i passeja la seva còrpora alta i corva per tots els establiments de la vila.

Ell va a l'estanc, ell va a cà l'espardenyer, a la barberia, al cafè i a la taverna. Vostès creuran que compra tabac o espardenyes o s'afaita o s'ha donat a la xicoira o al mam-ardent? No, senyors, vagi allà on vagi aquest minyó beu cervesa. Aixís com Moisès feu brollar aigua de les roques, ell fa brollar cervesa àdhuc de les bacines del barber.

Com s'ha conseguit aquest miracle? que miracle és, i dels grossos. Procurarem explicar-ho.

An aquest miyó, al morir-se i ésser enterrat en vida, li varen quedar dues coses: la primera, que destorba a tothom, però més que a ningú als que estan en les seves circumstancies, és la vergonya, en una paraula; la segona és una afició a la cervesa incompatible amb la primera.

Perque un home pot anar al cafè i dir:

—Una cervesa.

—Molt bé.

—Un'altra.

—Tingui.

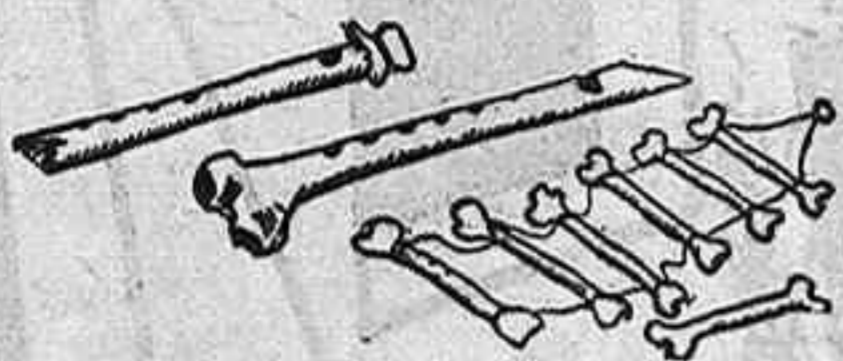
—Un'altra.

—Tingui.

—La que fa quatre.

—Home....

GÉMINIS

L'enterrat en vida

Per tot arreu del món se troben gents cnrioses i aquí, a Palau, corrent per la plana o passejant-se de Montseny a la Costa, anant del Castell a Santa Magdalena, hi som trobat un mort que camina, un home enterrat en vida per voluntat de no sabem qui, el qual després de desfer-se

- La quinta.
—Que és boig? Se reventarà.
—Un'altra.
—Vaja, prou! Ja s'ha acabat.

I l'empresari de les cerveses, que aixís l'anomenen aquests camperols, va trobar-se varies vegades en tant trista i apurada situació, en la qual a més d'averkonyit se quedava sense satisfer sos anhels de cervesa, més cervesa i sempre cervesa.

Amics meus, no és pas la ocasió sinó la necessitat la que fa el lladre i allís el nostre assedegat difunt, rumià, rumià i rumià fins que pogué dir:

—Ja't tincl

A l'endemà entrà en la barberia i mentres l'afaitaven, diguè:

—Home Joanet perque no fas un altre negoci?

—Quin?

—Vendre cervesa.

—I ara?

—Veuràs, jo me la beuré.

—Si és aixís...

—Res més, entesos.

I com a càl barber, fou a l'estanc i a càl espardenyer i arreu que anava.

Després de la invenció, el cadavre vivent de que vos parlava, reposa tranquil passejant-se d'establiment en establiment; arreu el líquit daurat i amarc, ofereix an als séus llavis l'escuma que li és corona apenes entra en un got. No fa res més... no, és mentida, de tant en tant s'arramba a una cantonada, i fa uns rius.....

Funeraries

I

Si abans un serment viu totjust podat,
enfonzat al tall de la arreballada,
a l'acostar-se maig treia brotada
i als dos anys era un cep mig carregat,

avui l'empelt s'esbrima i té mildiu:
poc vi, menys graus, la fam és al vilatge,
sort que un devot panxut i personatge
alça una *fabricassa* vora'l riu.

S'hi teixeix borra, seda, lli i cotó,
venen calmes de feina inesperades,
el poblet fa un sospir, pert l'il·lusió
florida al verger d'uns setmanads...
i el Toisants del vilatge sofridó
té'l séu *mort* en la fàbrica aturada.

II

Ara més que mai té la bóssa a punt,
puix sab ben bé'l preu d'una gasetilla,
i no desconeix que calvari amunt
amb els peus al cap, pot perdre l'hermilla.

Ja, si pot eixir, se la farà nova
a una *sastreria* d'una comissió;
ja espera un *chalet* a la Bonanova,
i unes *accions* filles d'una mala acció.

Aquest és un *mort* qui porta en seguici
la Fè, la República, l'Honor, la Veritat;
és poc tal esforç pel futur patrici,
orador d'emprova, flamant candidat,
qui amb quatre anys d'afers i aspre sacrifici
no treurà una llantia de nostra ciutat.

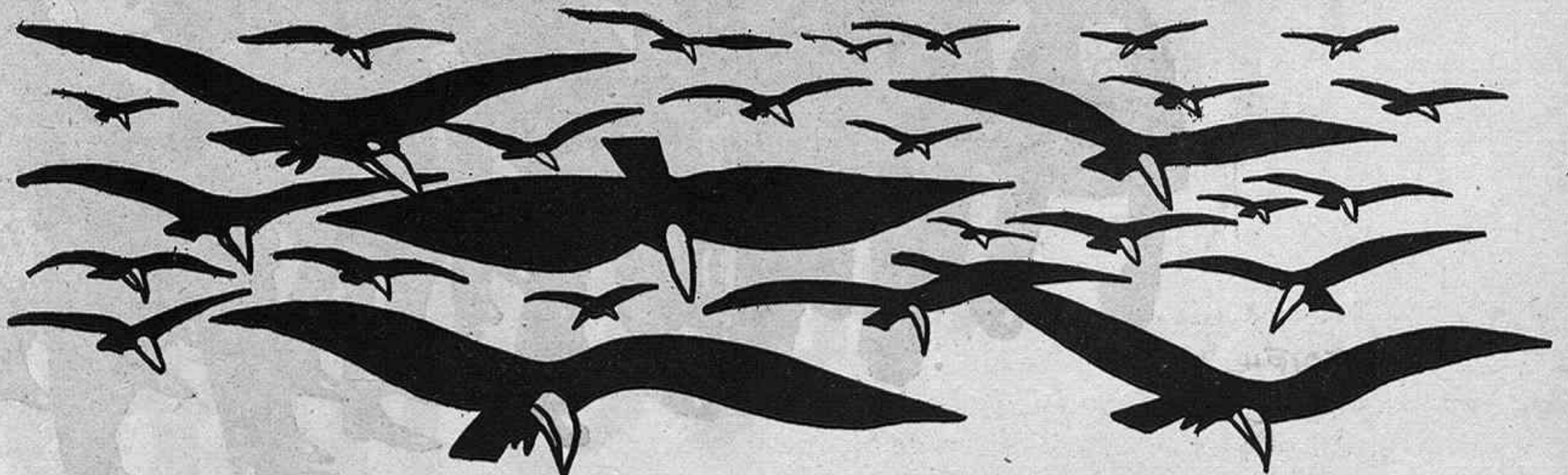
III

Els socialistes teutons minaven el gran imperi,
segons parlaven les cròniques «si t'encerto, t'endevino»;
el militarisme queia sots la massa de misteri
de tants *amics fins al cel* del matador de Calvino.

Portaven el pacifisme curosament amagat;
bell punt alçà l'urpia enlaire la bestiola cesarista,
varen fè un bot de sorpresa, i el pacifisme estranyat
se trobà a la plaça d'armes, i va sentir passar llista.

El socialisme camàndula, que feia cent diputats,
cantador de grans justícies, forjador de benhaurances,
patia d'una malura que no aplaquen els sulfats:
ha finat fent-se de còs en ses lleis i agalivances.
¡Caiguin damunt de ses cendres les cendres de mil combats
que properament haurem les històriques venjances!

J. COSTA I POMÉS

ELS CORBS DE LA GUERRA

—Que és embustero el calendari!... Vès, el Dia dels morts!... Si cada dia ho és, el dia dels morts.

Més enllà de la mort

Al fons d'una tènica taverna de la barriada de Càn Tunis estàvem reunits els cinc amics. Al tornar de despedir a un company d'aula que havia tingut el mal gust de suicidar-se, víctima d'un desengany amorós, vàrem entrar en aquell antre de vici amb l'intent de sucra uns quants borreguets amb vi ranci.

De la beguda en va venir la xerrada i el tema de aquesta, naturalment, per influències de l'acte funerari

que acabavem de realitzar, fou la Mort, i en particular la mort com conseqüència del amor.

Cadascú hi deia la seva. Tots recordàvem alguna anècdota per contar; pot-ser eren més contes imaginatius que veritables històries, però el cas és que tots parlàvem. Tots menos un, en Valls, un xicot que acabava la carrera de metge, seriòt i formal, que sols havia obert la boca per menjar i per fer trago.

—Esteu llestos?—va dir-nos el climatèric company, al veure que se'ns havien acabat les municions oratories.

—Què vols dir?—replicà el més xerraire.

—Que tot això que haveu contat no té res d'extraordinari; i que si us explico l'història autèntica que jo sé, quedareu blaus.

—Vinga; conta.

Tots ens agrupàrem al seu entorn àvits, intrigats, com si anés a parlar un oracle.

—El fet va passar aquí mateix, a Barcelona. Figureu-vos una parella enamorada de debò; allò que's diu boja-ment enamorats. A tots dos els coneixia. Ell estava empleat al «Siglo» i ella era dependenta del «Tupinamba». Tots dos s'estimaven de bona fè, amb intenció de casarse; quan heu's-aquí que tot d'un plegat an ella li arriba un cosí ric d'Amèrica; els pares comencen a fer insinuacions, el repatriat cau a la ratera, s'enamora de la cosina i la cosa acaba arreglant els pares el casori a corre-cuita, contra la voluntat de la noia.

—I ara vé el drama?...—diguérem els quatre amics, a chor.

—Ara vé el drama!... I quin drama més terrible! Un dia el dependent del «Sigle» i la dependenta del «Tupi» es donen cita a Montjuic i acorden un doble suïcidi. «Tu m'estimes, jo t'estimo... Havem de morir plegats» digué ella—«Sí, sí—feu ell. Morirem plegats i que ens enterrin junts, ben junts, tots dos en un mateix ninxo, en una mateixa caixa».—Ella: «D'això te n'hauries d'enterar

UN SEGUICI FUNERARI, A CIUTAT

Parlen dels cafès-concerts, d'en Belmonte, d'en Vinaixa,...

bé, que em sembla que encara que ho deixem escrit, no podrà ésser perquè no ho permeten». Que sí, que no... Se'n anaren tots dos a l'administració del Cementiri Nou i ho preguntaren: «Dues persones que per voluntat pròpia es morin i deixin escrit que volen ésser enterrades juntes... ¿ho permet el reglament del Cementiri?...—«No senyor—respongué l'encarregat.—Es completament impossible. Està terminantment prohibit. Encara que siguin marit i muller, han d'anar separats cada un en un ninxo diferent.»

La notícia prohibitiva caigué damunt dels enamorats com una bomba. Podien morir plegats, abraçats, petonejant-se, l'un sobre l'altre, si volien, però... el reglament de la Necròpolis parlava clar: mai, per cap cas, ni per excepció, podia enterrar-se juntes a dues persones.

No obstant—escolteu bé—al sortir del Cementiri, els dos enamorats es van suïcidar i... l'endemà, a pesar del Reglament, els varen enterrar junts.

—Com s'entén?... Com pot ésser?—preguntàrem a l'amic Valls.

—Molt senzill—respongué, donant una certa trascendencia misteriosa a les seves paraules.—Primer es va matar ell i després, ella, abans de suïcidar-se, va menjar-se al seu enamorat.

Fox

Metges lladres de morts

Vol fer el favor de dir-me què vé a fer aquí, senyor doctor? Tinc dit i tinc reïdit que vui morir-me de cara a la paret. M'hi sobren vostè i els capellans. Aquests, quan

sigui mort, que se m'enportin, vostè ni ara ni després té res que fer-hi aquí, a la capsalera del meu llit.

Si ja m'en recordo, ja. Millor, Ja't conec herbeta que et dius moraduix.

Tu, quan vaig néixer, que quasi ni piulava, vares fer que respirés, tu vares curar-me la rosa i quan no volien sortir-me les dents i això me matava, me fregares les genives amb una figa seca i fou oli en un llum.

Me guerires del xarrampió, d'una escarlatina i quan ja era més gran del mal de dones.

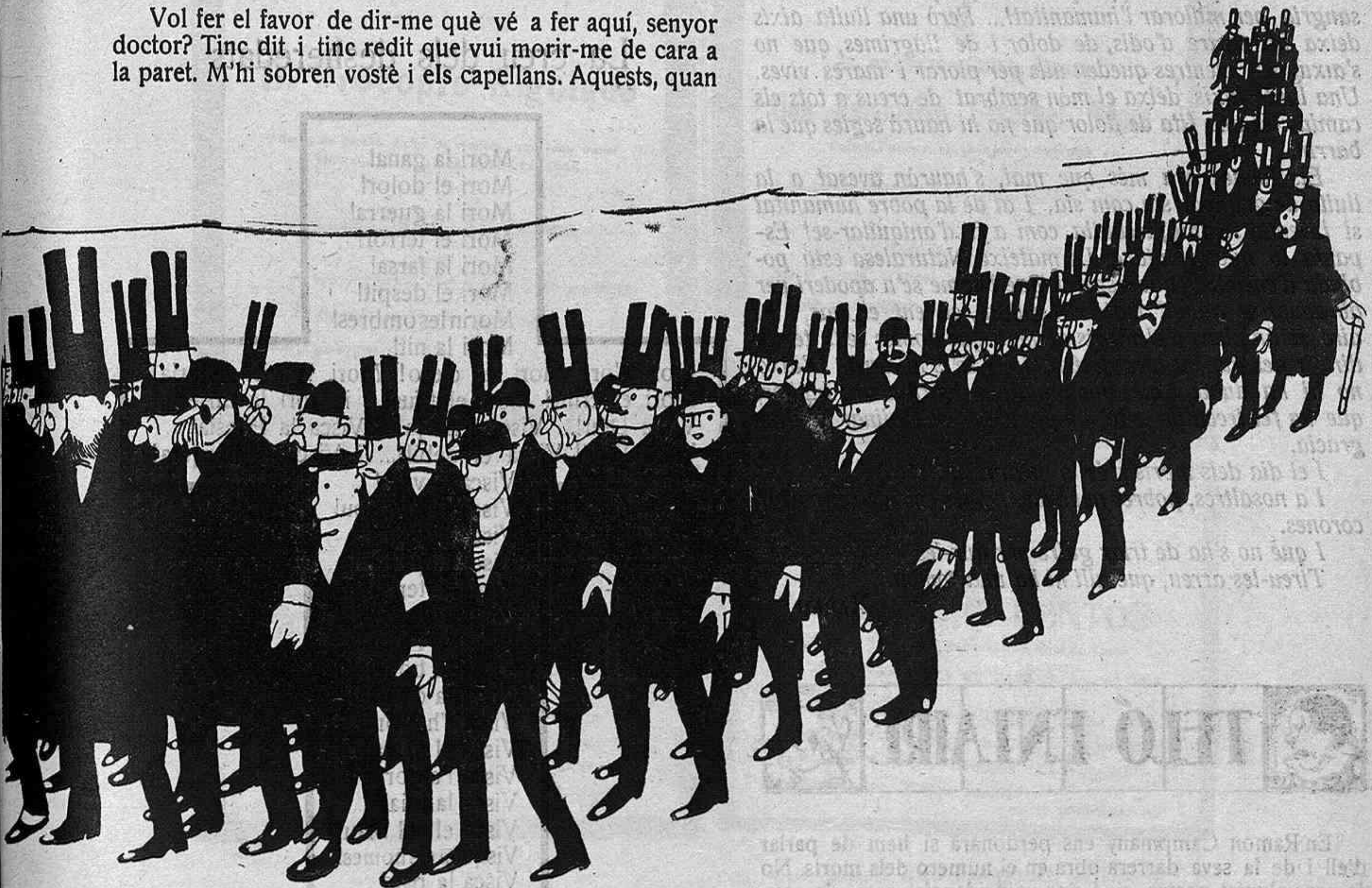
Perque ho feres?... no pas per interès a la meua pobre personeta, no, ho feres per guanyar diners primera i per pendre un malalt a la mort segonament.

I quin mal t'ha fet la mort a tu? Si ella te manté, sense la por tonta que fa a tothom, aniries tant polit i amb automòvil?

Ingrat! Ingrat! i més que ingrati! Aixís correspons a la teua benefactora? Què en treuries ara de salvar-me? Res, absolutament res, com no fós empipar-me. No tinc diners, ningú m'estima, no tinc esperança ni confiança; tant sols una gran curiositat de conèixer la Seca s'ha emprat del meu interior. I tu ara vens a pendre'm el pols i a burxar-me el ventre i a escoltar-me el pit per donar-me després alguna potinga que'm lligui mesos i anys an aquest món de mones?

Au! passa, passa, jo me'n vui anar al Cel encara que sigui passant per el Purgatori.

Encara no te'n vas? No desvariejo, no, lladrel! més que lladrel!

...de la guerra, ... en tí, de to ... menys del que và dins la caixa.

GLOSARI

ESPURNES DE LA GUERRA

Cap dia com el dia dels morts, per celebrar la gran festa del Kaiser.

Si així com hi ha el premi Nobel de la pau hi hagués el de la guerra, creiem que'l jurat internacional, fins havent-hi alemanys an el jurat, per unanimitat el donarien an el Kaiser.

L'Emperador d'Alemanya se l'ha ben guanyat el tal premi. El seu país, dirigit per ell, estava preparat i ben preparat, i ja saben que vol dir estar preparat. Vol dir pensar en la guerra, desitjar-la, estar a l'aguait, volguer que vingués. Tot allò de la «pau armada» és la més gran hipocresia que registrarà l'història.

La «pau armada» es va conquistant convertint el món en un gran fossar. Aquests immensos fronts, fan de les fronteres unes llargues taques de sang. Sang que baixa de tots els països. Sang que vé del trono del Kaiser. Sang que surt d'una hegemonia.

Comprenem que l'Emperador es consideri com un Déu. Déu s'ha d'èsser per fer tan mal, si Déu fós tan dolent com molts creuen, però si el Déu teutó té consciència s'ha d'espantar de mirar-hi a dintre, i si alguna cosa té gran, és la resistència passiva de jutjar-se ell mateix i no morir-se.

I si tot aquest mal fós per un bé, si fós una immensa sangria per millorar l'humanitat!... Però una lluita així deixa un rastre d'odis, de dolor i de llàgrimes, que no s'aixuguen mentres queden ulls per plorar i mares vives. Una lluita així deixa el món sembrat de creus a tots els camins: és una fita de dolor que no hi haurà segles que la barrin.

Els homes, ara més que mai, s'hauràn avesat a la lluita de guanyar sia com sia, i ai de la pobre humanitat si inventa, somnia, treballa, com a fi d'aniquillar-se! Espanta lo que inventarà. La mateixa Naturalesa està poblada d'enemics, que esperen que l'home se'n apoderi per abraonar-se an ell mateix. La llum, el vent, el mar i el aire estan plens d'elements de mal, que només se'ls té de dirigir per dur-los a la destrucció. I se'ls hi durà. D'això no hi ha dubte, i més que ningú, es deurà a un Júpiter, que ha fet treballar a tot un poble per disciplinar la desgracia.

I el dia dels morts n'és la gran festa.

I a nosaltres, pobres neutrals, només ens toca el portar corones.

I que no s'ha de triar gaire per dur-les.

Tireu-les arreu, que allí hi ha una tomba.

XARAU

TELÓ ENLAIRE

En Ramón Campmany ens perdonarà si hem de parlar d'ell i de la seva darrera obra en el número dels morts. No és per voluntat nostra, sinó per coincidència, com els conjunts del «Tivoli». Perque si *La noia ho vol* està morta, no és

per culpa seva ni per manca de mèrits, sinó per propia generositat de son autor i per les circumstancies amb que ha d'actuar la companyia al «Bosc», on s'estrenà aquesta comedia d'en Campmany, d'una sana alegria, d'una experta habilitat i d'una simpatia força recomanables. Tingué un bon èxit i fou aplaudidíssima. Així mateix autor i còmics.

Al «Romea», empenyats en no estrenar coses que facin pensar una mica, ens han ofert, la darrera setmana, l'estrena de *Fucar XXI*, que és el *colmo de los colmos*. Té una gracia madrinyelista del tot relativa i al teatre «Cervantes», de Madrid; serví per a que el paradoxal actor Simó Raso fés una de les seves portentoses tasques de còmic. Aquí, al carrer de l'Hospital, ni l'obra podia fer-nos ni fret ni calor, ni hi havia en Simó Raso per a interpretar-la, dit sia sense desconèixer res a la companyia Plana-Llano. En definitiva: una altra pluja de xistos que no'ns han convençut. Encara tenim en bon ús els nostres paraigües. Així, doncs, si el senyor Llano vol, per nosaltres no estigui.

A l'«Apolo» han començat ja els *Tenorios*. En Rojas i la Caparó, en el drama d'en Zorrilla són molt aplaudits. Dintre pocs dies començaràn les representacions del drama tradicional a «Novetats». Regna expectació i curiositat per a conèixer l'interpretació d'en Borràs i la Bàrcena.

Diuen que també al «Tivoli» pensen oferir-nos un *Tenorio sui generis*. Per cert que en aquest teatre ens han servit, amb molt èxit, *Marina*, amb tot l'amaniment que s'empecà en Moraguetas.

A l'«Imperi» ha obtingut bona acullida la companyia d'en Santpere. Un altre dia en parlarem.

FARFARELLO

La creu dels desheredats

Mori la gana!
Mori el dolor!
Mori la guerra!
Mori el terror!
Mori la farsa!
Mori el despit!
Morin les ombres!
Mori la nit!

Mori l'or! Mori el clero! Mori la vil material!
Mori el crim! Mori el tifus!... i Mori la miseria!
Visca Déu!... Visca França!... Visca la Poesia!
Visca l'Art! Visca el dèbil!... i Visca l'Anarquia!

Visca la vida!
Visca el bon sou!
Visca la dona!
Visca el pa tou!
Visca la terra!
Visca el treball!
Visca la Patria!
Visca el bon tall!
Visca la ciencia!
Visca l'honor!
Visca el vi ranci!
Visca l'amor!
Visca la joia!
Visca el cel blau!
Visquen els homes!
Visca la pau!

LA VANGUARDIA

SUBSCRIPCIÓN

Barcelona, un mes. 6 ptá.
Fuera, trimestre. 4'50 pts.
Extranjero, id. 9'00 pts.
Número suelto. 5 cts.

Anuncios, esquelas, remitidos
y reclamos
a precios según tarifa

DIARIO INDEPENDIENTE... Y MORTUORIO
CÂN TUNIS

EDICIÓN DE TODOS LOS DÍAS

OFICINAS

Calle Pelayo, 28
Teléfono 388

Dirección telegráfica
VANGUARDIA-BARCELONA
No se devuelven los originales

FUNDADORES
D. Cárlos y D. Bartolomé Godó

Don Joan Passarell i Rusiñol

HA MORT A LA EDAT DE 25 ANYS

CANSAT DE TANT DIBUIXAR

(Q. E. P. D.)

El séu íntim amic J. Fontdevila, el socialista Nin, la Polette i tots els personatges per ell caricaturitzats, preguen als coneguts no l'abandonin en les seves oracions i acompanyin el cadàvre a l'esglesia mortuoria i prou, perquè segons voluntat del finat allí vol quedar.

La Sra. Elena Jordi, arrepentida al veure's tan maca en la caricatura de la setmana passada, concedirà 50 vales d'entrada i cadira per a anar a veure 50 vaudevills diferents per cada acte de pietat que dediquin a la memoria del Passarell mort.

EL CÉLEBRE

D. Procopio Rigolade

Gordo de España. Amigo de cómicos, Interventor teatral
ENTREGÓ SU ALMA AL DULCE CREADOR

(M. L. LL.)

Juanilo Belmonte, Henry Tomás, los germanó-tilos de Barcelona, etc., etc., piden para él un adiós tierno y caluroso.

EL EXCELENTÍSIMO SEÑOR

Don Estanislao Escarbat Negre

Falleció a mano airada en la puerta de su casa

(R. I. P.)

La Directora de las damas pacifistas, apenados y demás, suplican un piadoso recuerdo a sus amigos en las largas veladas de invierno.

NO HAY ENTIERRO

D. Ramón Mani y Disposi

Falleció pobre en su día y a su hora

Habiendo recibido todo lo que hay que recibir y más

Sus desconsolados hijos, (presentes, ausentes, legítimos, naturales, adoptivos, adúlteros, expúreos y otros varios) suplican a sus amigos y conocidos que tengan presente en sus blasfemias e ironías.

Amén.

PREGUEU A DEU

PER L'ESPERIT DE

D. RAMON RABENTOS

El célebre humorista, por mal nom Sant de Tiana

HA MORT TOT SOL I DE CARA A LA PARBY

El séus amics vos conviden a la beguda lliure que en sa santa memoria tindrà lloc en el bar dels Estandarts, el dia 2 de novembre. Hi han copes lliures en premi dels el·logis pòstums.

DISCIPULOUE L PHILIPP

Una plana que no podía faltar-hi

A una morta

(SERENATA)

Vinc en secret, aimada,
mes no sé qui ho ha dit,
que tota la estelada
per veure't ha sortit.
Desperta, ma ventura,
que'm gelaré esperant;
no tingas por, per tot hi ha nit obscura
i els astres al fossor no li diràn.

Coberta amb sedes fines
què hermosa et trobaré!
Dintre tos ulls sens nines
petons hi amagaré.
Te duc unes poncelles
que al veure't s'obriràn.
• M'ho he callat, i ja arriben les abelles
pel camí de sospirs que he anat deixant.

Baixet, baixet te crida
mon ànima i mon cor,
i ja se sab, ma vida,
que hem de parlar d'amor.
Cap aquest lloc els arbres
s'inclinen murmurant,
i sento els caps dels morts darrera els marbres
que hi freguen neguitosos escoltant.

Mes deixa'ls que's daleixin
mentres farem bracet,
i que'ls llensols esqueixin
i vinguen a pleret.
En ton sepulcre, aimia,
nos hi han de veure entrant:
quan canti el gall els hi direm: bon dia;
i la llosa clourem de dintre estant.

ANGEL GUIMERÀ

La mort del borratxo

Era l'últim deixeble d'Epicur.

Acabava de disparar-se un tret de «browning» al cervell, assegut a les cadires del Passeig de Gràcia. L'arma encara fumejava a la seva mà dreta.

El jutge, a l'arribar al lloc del succés, escorcollà el cadavre. No duia ni cèdula, ni cap document que acredités la seva personalitat. No obstant, en una de les butxaques de l'infern de l'americana s'hi trobà una carta concebuda en els següents termes:

«Senyor Jutge:

• No culpi de la meua mort a ningú més que a mi mateix. Em mato per la meua propia voluntat. Moro borratxo impenitent. La meua borratxera és excèntrica, crònica, eclèctica i d'una gran intensitat. Al despedir-me del món, he volgut aprofitar el temps i he dedicat les hores supremes a la meua religió de tota la vida.

• Sóc borratxo d'il·lusions, de poesia, d'amor, d'art i de naturalesa.

• Borratxo d'il·lusions, al llevar-me, he declamat el meu monòleg de costum; he fet recompte de tots els meus pensaments, de totes les meves deries; he pesat el pro i el contra, he donat un bes als meus ideals de sempre; he sospirat amb el còs ple de fè per la lliure humanitat de l'avenir, i he fet vots per al triomf proper del Bé, de la Veritat i de la Fraternitat dels pobles...

• Borratxo de poesia, he repassat els meus llibres estimats: el *Faust*, de Goethe; el *Cain*, de Lord Byron; l'*Odissea*, d'Homer. He fullejat el *Dante*, les pastorals de Longus, uns passatges de la *Biblia*, unes íntimes de Heine, unes cançons d'en Maragall...

• Borratxo d'amor, m'he llençat per darrera volta als braços d'ella, de la dona dels meus somnis. Ens hem rebregat a petons, a mossegades; m'ha fet fruir totes les sensacions del goig; m'ha revelat tots els misteris sexuals...

• Borratxo de naturalesa, he pujat a la serralada; m'he endintzat per un bosc de pins; m'he agegut damunt d'una ginestera. De cara al cel, tot impregnat de les olors de plantes aromàtiques, he sentit el cant de les aus lliures i he vist una aranya grossa com teixia la seva tela...

• Borratxo d'art, al tornar a Barcelona, me n'he anat al carrer de les Corts Catalanes a visitar l'«Exposició Plandiura». Allí el meu esperit s'ha acabat d'emboirar amb aquell bé-de déu de belleses artístiques.

• Però encara no m'hauria suïcidat, sinó que l'amic Segura m'ha fet baixar a la seva *Cava*. Borratxo d'il·lusions, de poesia, d'amor, d'art i de naturalesa, no podia pas negar-me a beure un parell de copes de *Manzanilla*... I quina *Manzanilla*!

• Després d'aquella beguda, el Nirvana, senyor Jutge!...»

Pum!

Un acaparador de «Tenorios»

L'Enric Giménez és el primer actor cridat enguany a batre el *record* en això dels *Tenorios*, al pla de Barcelona.

Aixís com existeix «El Rey de las camas», d'ara endavant existirà *El Rey dels Tenorios*, que, com veuràn, també ho és de les *comes*, per lo molt que li tocarà córrer.

Fixin-s'hi bé, sumin... i recapacitin:

Dissabte, diumenge (tarde i nit) i dilluns (tarde i nit) al «Teatro del Bosque»;

Dimars, al «Excelsior»;

Dimecres, al «Cine Muntanya», de Sant Martí;

Dijous, al «Teatre Marina», de la Barceloneta; i

Divendres, al «Triunfo».

Això si no se li presenta ocasió per anar-ne a fer un, el dissabte, a Pedralves, a cà la Serafina.

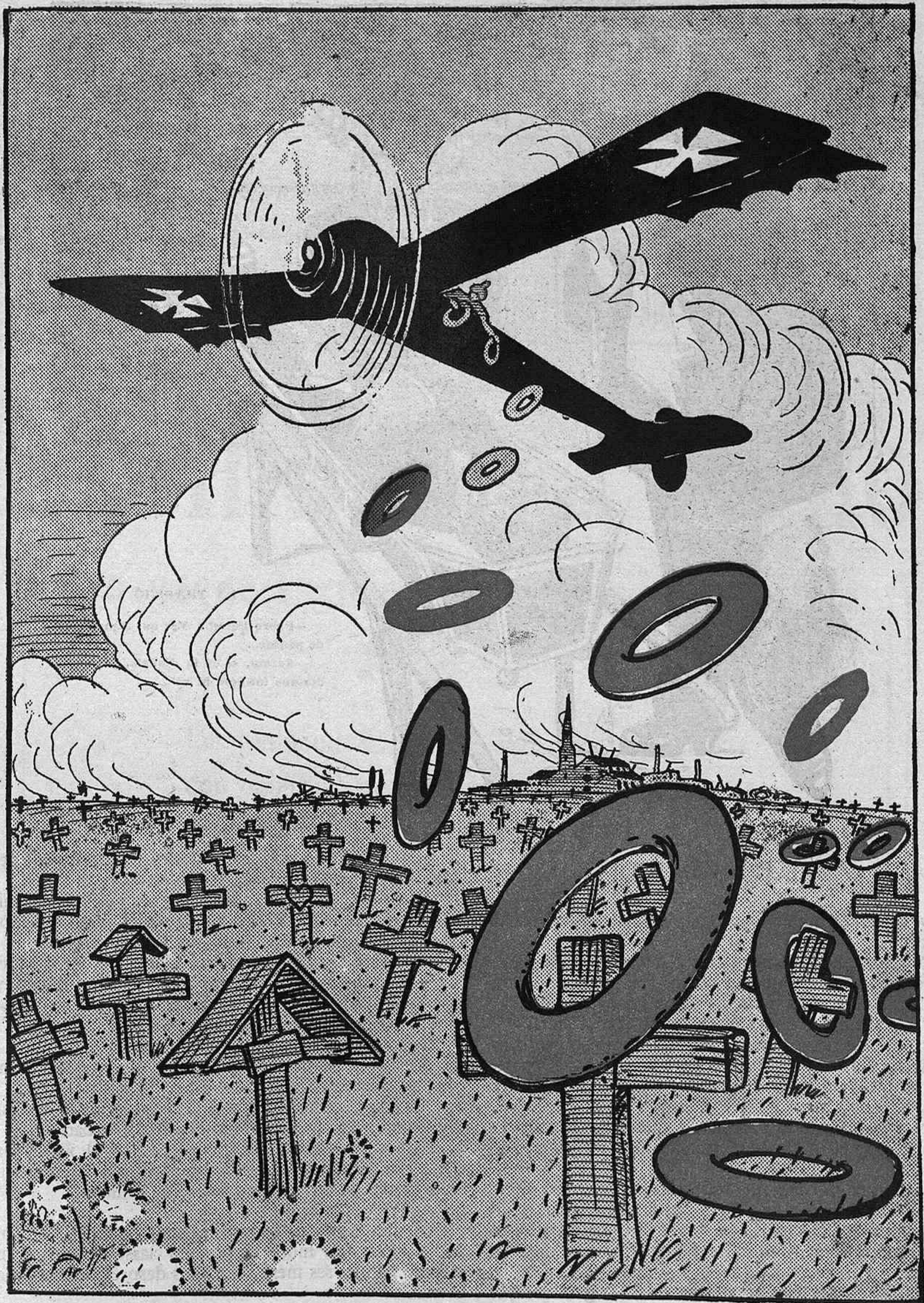
Ja li dèiem an en Munt l'altre dia:

—Renoï de Giménez! Sort que és cama-llarg!

I en Munt ens responia:

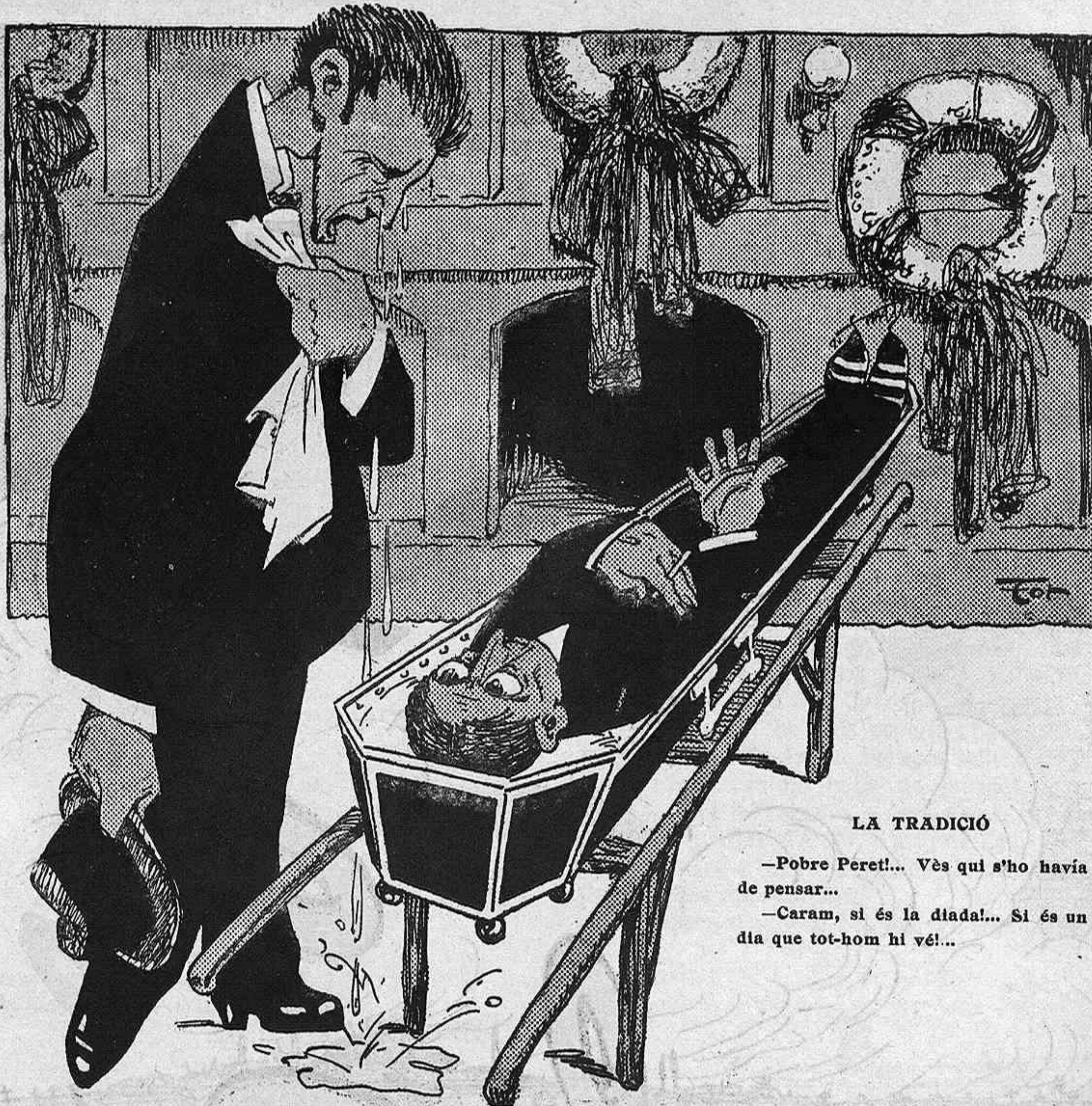
—An ell rai, deixeu-lo fer. Allà on no arribi amb les comes, arribarà amb els braços.

Amb els braços, amb els pulmons i amb la voluntat i la experiència, que en l'art de fer comedia en Giménez ja comença a ésser gat vell.

HOMENATGE A LES VÍCTIMES DE L'AVIACIÓ ALEMANYA

L'aviador. — Doncs, vès, que seria un sport bonic aquest

LA TRADICIÓ

—Pobre Peret!... Vès qui s'ho havia de pensar...

—Caram, si és la diada!... Si és un dia que tot-hom hi vé!...

Caixes de mort

¿Han entès alguna vegada la vanitat de la caixa de mort?

No ho trobeu fonamentalment, *mortalment* estúpid?

Sembla mentida que explotant una vanitat d'ultra-tomba, una indústria macabra pugui guanyar rendiments d'or i embrutar i enlletgir els carrers de la ciutat amb aparadors tan rics i tan fúnebres que semblen panteons.

I, no obstant tothom ho sab. La caixa i el panteó son el blasó de molts dels nostres rics, gent, per altra part, creienta i plena de fè.

No sembla sinó que es pensin que a la entrada del Cel, St. Pere els hi ha de preguntar quant se gastaren en la caixa.

Caron, en sa barca que traslladava a l'eternitat, a tot-hom cobrava lo mateix. Però, ara hi han barques de molts preus per a arribar-se fins a les platges eternes. *Qué gran boberia después de yo muerto*, com digué el clàssic.

Hi han classes, en els enterraments, i la gent vol que la *divisió de caixes* que ja! existeix en vida, existeixi també en la mort i uns se'n van a l'altre barri en luxosa caixa amb aplicacions de metall a la riquíssima fusta, i

altres amb quatre fustes mal clavades. Al cap-d'avall, per això: tot podridura, menjar per els cucs.

No se sab ben bé si aquests fan més honors a les caixes de primera que a les d'última classe, però el temps que no està per distincions tot ho acaba i corseca.

No se sab tampoc, perque no s'ha pogut fer la experiència, si una vegada mort un hom, se troba millor en una caixa luxosa o en una de ben senzilla. Se sospita que si se li preguntés respondria com el clàssic:

Qué gran boberia después de yo muerto.

Aleshores, ¿hi ha algú que sàpiga a què obeeix la vanitat de la caixa de mort?

¿Es que al cementiri és mal vist el que paga menys? No. Perque fins an allà la burgesia hi ha fet barris.

Es a ells mateixos que's tenen por. A la xafarderia dels de la *seva classe*. Què dirien els morts rics si el seu amic fulano no arribava amb caixa de primera?

Aquesta és la causa.

La qüestió es anar-se podrint amb dignitat. Ja ho fan bé, ja, molts dels morts de primera classe. Com que en vida no han fet res més! Però, fins després de morts, ja és massa.

Ja ho digué el clàssic: *Qué gran boberia... etc.* (Hi ha que tenir en compte que el clàssic ho digué deu o dotze vegades.)

Antoni López, editor, Rambla del Mitg, 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat n.º 2

ACABA DE PUBLICARSE

DE VENTA EN TODA ESPAÑA

El Año en la Mano

**Almanaque enciclopedia de la vida práctica
para 1916**

Un tomo en 8.º, de más de 500 páginas
con multitud de grabados intercalados en
el texto y elegante cubierta a varias tintas

PRECIOS	{	Edición económica	Pesetas 1'50
		» lujosamente encuadernado en tela	» 2' —

J. M. BARTRINA Y ROSENDO ARÚS ARDERIU

EL NUEVO TENORIO

Leyenda dramática en prosa y verso

Un tomo

Pesetas 2

EN PREMSA

ALMANAC

DE

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

per a 1916

NOTA. — Tothom qui vulgui adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en lliuranses del Giro Mútuu o be en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitg, 20, Barcelona, la rebrà a volta de correu, franca de ports. No responem d'extravios si no's remet, ademés, un ral pera certíficat. Als corresponsals se'ls otorguen rebaixes.

EL BON GUÍA

—El camí de la pau?... Vina amb mi, jo te l'ensenyaré...